

Technical Assistance for
Civil Society Organisations
Croatia Office

This project is financed by
the EU

PROCJENA KAPACITETA ZAKLADA LOKALNIH ZAJEDNICA U HRVATSKOJ

Prosinac 2012.

ISTRAŽIVANJE PROVEO ODRAZ - Održivi razvoj zajednice

E-mail: odraz@odraz.hr

Dobrotvor

Dobrotvor je „onaj koji činom dobrog djela, ukazivanjem materijalne pomoći, izdržavanjem ili novcem zaštićuje drugoga, omogućuje opstanak ili napredak pojedinca, neke organizacije ili djelatnosti, - kaže Hrvatski enciklopedijski rječnik. Dobrotvora ima raznih vrsta, kako po opsegu pomoći (od sitnog dobrotvornog priloga, možda SMS-a za kakvu humanitarnu akciju ili čak obične milostinje, do onih koji sav svoj imetak ostavljaju u dobrotvorne svrhe). I pomoć može biti raznih vrsta: gotovinska, radna ili pak zaklada, koja također može biti raznovrsna: novac u opće svrhe ili određene (poput Nobelove), ili bolnica, ćuprija, stipendija itd.

Filantrop je generalni čovjekoljubac, koji pomaže gdje može (pri čemu se razlikuju onaj koji pomaže krišom, „da ne zna ljevica što radi desnica“ te onaj koji pomoć razglašava i očekuje klijentelističku podršku). Suvremeni globalno razglašeni filantropi su Bill Gates i Warren Buffett (koji je dao 31 milijardu dolara u Zakladu Gatesovih).

Mecena, tako nazvan po Augustovu prijatelju i bogatašu Mecenatu, pokrovitelj je koji očekuje javno priznanje, pomažući umjetnike, znanstvenike ili njihove ustanove (poput Strossmayera). Podvrsta mecenatstva je pomaganje određenoj skupini (religijskoj, svjetonazorskoj, političkoj – kao što čini George Soros).

Volonter je osoba koja besplatno odnosno svojim sredstvima, sudjeluje u zajedničkim dobrotvornim akcijama, na primjer liječeći ili poučavajući gdje je oskudica zdravlja odnosno znanja (poput „Liječnika bez granica“), gradeći putove, brane itd.

„Dobrotvor“ je u hrvatskome složenica priloga „dobro“ iz praslavenskog „dobr“ od „dob“ (jer je dobro ono što je u pravo doba), od praindoevropskog „dhabh“ (prikladan) te glagola „tvoriti“ (tako i praslavenski) koji je, kao i „tvrd“, od praindoevropskog „twer –“ (uhvatiti, ograditi).

Inoslav Bešker

Novinar i komentator

Jutarnji list, 5. prosinca 2012.

Sadržaj

O ISTRAŽIVANJU	1
ZAKLADA LOKALNE ZAJEDNICE	1
SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA.....	2
NAČIN PROVOĐENJA ISTRAŽIVANJA	2
ANALIZA ISTRAŽIVANJA PUTEM UPITNIKA	3
O ZAKLADAMA LOKALNIH ZAJEDNICA U HRVATSKOJ	3
IZVORI FINANCIRANJA	6
RAZVOJ FILANTROPIJE NA LOKALNOJ RAZINI	7
FILANTROPIJA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA	13
FOKUSNA GRUPA.....	21
VAŽNOST POSTOJANJA ZLZ ZA RURALNA PODRUČJA	27
FONDOVI EU	31
FILANTROPIJA U EU FONDovima	31
ISKUSTVA ZAKLADA LOKALNIH ZAJEDNICA IZ EU	32
ZAKLJUČCI	35
PRIMJERI IZ PRAKSE	38
LITERATURA	42
POPIS ZLZ I ONIH S ELEMENTIMA ZLZ PREMA REGISTRU ZAKLADA.....	43

PROCJENA KAPACITETA ZAKLADA LOKALNIH ZAJEDNICA U HRVATSKOJ

O istraživanju

Istraživanje je provedeno u okviru projekta "Jačanje kapaciteta civilnog društva u IPA zemljama i područjima¹", čiji je cilj osnažiti kapacitete i odgovornost organizacija civilnog društva (OCD), kako bi se zajamčila kvaliteta pružanja usluga i njihova održiva uloga u demokratskim procesima.

Hrvatski ured Tehničke pomoći organizacijama civilnog društva (TACSO – Technical Assistance for Civil Society Organisations), ovim istraživanjem želi doprinijeti razvoju lokalne filantropije², naročito razvoju zaklada lokalne zajednice kao mogućeg važnog izvora financiranja manjih udruga u ruralnim područjima.

U Hrvatskoj su trenutno registrirane 192 zaklade, od privatnih koje potpomažu studente iz određenog kraja do javnih zaklada kao što su npr. Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva ili najnovija KulturaNova. Među tim zakladama manji je broj zaklada lokalnih zajednica (ZLZ).

Zaklada lokalne zajednice

Zaklada lokalne zajednice je nezavisna, filantropska organizacija (nevladina, neprofitna) posvećena rješavanju kritičnih potreba i poboljšanju kvalitete života na određenom zemljopisnom području. Mogla bi se zvati i zaklada za razvoj lokalne zajednice. Zaklade mogu imati različite uloge i različite programe namijenjene davanju financijskih potpora mobiliziranjem tržišta za financiranje organizacija civilnog društva, ali i za stvaranje zakladne imovine i pružanje usluga donatorima, povezivanje sektora te pružanje tehničke pomoći i edukacije.

ZLZ se osnivaju uglavnom da bi se pokušalo riješiti pitanje manjka kapaciteta i resursa unutar civilnog sektora te u različitim kontekstima smanjiti probleme zajednice. Zaklade lokalnih zajednica su smještene u lokalnoj zajednici, one prikupljaju sredstva i usmjeravaju ih u aktivnosti civilnih inicijativa za poboljšanje kvalitete života u tim zajednicama. Njihova misija je poboljšanje kvalitete života i promoviranje kulture davanja i filantropije.

Glavni elementi koji čine ZLZ:

- registrirana pravna osoba – neovisna, neprofitna, nevladina organizacija
- djeluje na određenom zemljopisnom području (npr. općina, grad, županija)
- rad je usmjeren na potrebe zajednice, rješavanje problema od općeg interesa i poboljšanje kvalitete života u zajednici
- daje manje financijske potpore, jača inicijative koje služe zajednici (ukupnom stanovništvu ili određenoj grupi) ili široj regiji
- financira se iz različitih izvora, s većim udjelom iz same zajednice te iz sva tri sektora, javnog, gospodarskog i civilnog; sredstva mogu davati i pojedinci iz zemlje ili dijaspore

¹ Albanija, Bivša jugoslavenska republika Makedonija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Kosovo (Ovaj naziv ne dovodi u pitanje status Kosova i u skladu je s Rezolucijom 1244 i odlukom ICC-a o kosovskoj deklaraciji o neovisnosti.), Srbija i Turska

² "Filantropija" (grč. filos-prijatelj, anthropos-čovjek) – čovjekoljublje, dobrotvornost. Odnosi se na aktivnosti i snage koje potiču dobrobit ljudi.

- rad nadzire tijelo sastavljeno od istaknutih osoba iz zajednice, donatora, predstavnika institucija i sl.
- posjeduje zakladnu imovinu³ (iako je za pretpostaviti da u ovom trenu većina takvih organizacija u Hrvatskoj neće moći prikupiti značajnu imovinu koja bi se sačuvala kao glavnica, a da bi se rad financirao od prihoda).

ZLZ donose dodatnu vrijednost:

- podržava i ubrzava dugoročni razvoj kulture davanja na lokalnoj razini
- jača odnose u zajednici kroz zajedništvo i proaktivan pristup rješavanju problema
- promovira inovativan način djelovanja inicijativa građana
- predstavlja dugoročan održivi model za poboljšanje uvjeta života u zajednici
- podržava civilni aktivizam i pomaže inicijativama građana koje imaju dobre ideje, marginaliziranim skupinama i onima s posebnim potrebama, djeci i mladeži, studentima...
- novac se koristi za dječja igrališta, stipendije, uljepšavanje mjesta i druge potrebne namjene.

Svrha i ciljevi istraživanja

Fokus istraživanje je bio na sljedećim pitanjima:

- kapacitet ZLZ za apsorpiranje fondova EU (koliko često se javljaju na natječaje, jesu li i koliko uspješne, koja su tematska područja pokrivena)
- filantropija u EU fondovima (kolika je mogućnost podupiranja filantropije u fondovima EU, naročito ESF-Europski socijalni fond i ERDF - Europski fond za regionalni razvoj te koje su mogućnosti za davanje financijskih potpora od strane nositelja projekata - tzv. *sub-granting*).
- važnost postojanja ZLZ za manje organizacije civilnog društva u ruralnim područjima (kako su ZLZ doprinijele u njihovom osnivanju i postizanju održivosti; koji su glavni izazovi u davanju podrške manjim OCD).

Način provođenja istraživanja

Prilikom provođenja istraživanja korištene su sljedeće metode:

- istraživanje dokumenata i internetskih stranica
- komunikacija sa ZLZ ili njihovim mrežama iz EU, Delegacijom EK u Hrvatskoj i relevantnim hrvatskim ministarstvima i TDU
- slanje upitnika registriranim zakladama za koje je procijenjeno da su zaklade lokalnih zajednice ili imaju elemente ZLZ.
- organiziranje fokusne skupine s predstavnicima ZLZ, relevantnih ministarstava i TDU
- održavanje sastanka s dionicima u ruralnoj sredini sjeverozapadne Hrvatske.

³ Zakladna imovina je imovina koja se prikuplja na posebnom računu i koja se investira radi povećanja, a godišnji se prihod koristi za filantropske namjene.

Analiza istraživanja putem upitnika

O zakladama lokalnih zajednica u Hrvatskoj

U Hrvatskoj su prema Registru zaklada⁴ trenutno registrirane 192 zaklade. Među tim zakladama manji je broj zaklada lokalnih zajednica (ZLZ) ili onih koje imaju neke od karakteristika ZLZ. Neke su ZLZ prepoznate kao takve (npr. *Runovići* kao prva osnovana ZLZ u Hrvatskoj, *Slagalice* iz Osijeka, za koju je ideja proistekla 2003. iz partnerskog projekta nekoliko udruga ili dubrovačka zaklada *Blaga djela*, koja ima višestoljetnu tradiciju tijekom koje je stekla znatnu imovinu).

Do popisa većine ostalih zaklada lokalnih zajednica i onih s elementima ZLZ došli smo pregledom Registra zaklada Ministarstva uprave, koji pruža osnovne informacije - ime zaklade, datum upisa, sjedište, svrha djelovanja, ime upravitelja ili upraviteljice. Identificirali smo 34 zaklade koji imaju određeni zemljopisni okvir djelovanja i svrhu rada za dobrobit zajednice (tablica u prilogu). Daljnjim pretragama, uglavnom internetskim, za njih 14 smo pronašli mrežne stranice i adrese e-pošte. Za njih 11 nismo mogli pronaći kontakte. Upitnike smo poslali e-poštom onima koji je imaju, a ostalima smo poslali poštom, zajedno s frankiranom i adresiranom kovertom, kako bi im bila jednostavnija dostava. Dosta pošiljaka se vratilo neisporučeno, što znači da nisu ispunili zakonsku obavezu prijave promjena adrese. Do nekih javnih zaklada smo došli slanjem poruka gradonačelnicima i županima odnosno njihovim uredima. Do jedne smo zaklade došli preko stranice na *Facebooku*.

Nekoliko zaklada je odgovorilo u određeno vrijeme, većinu je ipak trebalo podsjetiti ponavljanjem zamolbe. Zaklade za koje smo pronašli telefonske brojeve kontaktirali smo dodatno telefonom, neke smo dobili, a neke ne. Neka obećanja o dostavi ispunjenog upitnika nisu ispunjena. Već i ovaj podatak govori o vjerojatnom nedostatku kapaciteta manjih zaklada.

Rok za dostavu ispunjenog upitnika smo pomicali u dva navrata, a nakon dosta uloženog vremena i truda u kontaktiranje zaklada, dobili smo 13 ispunjenih upitnika. Napominjemo da neki od ispitanika nisu ispunili sva pitanja.

U nastavku je popis zaklada koje su dostavile upitnik abecednim redom:

1. Međimurska zaklada solidarnosti "Katruža", Čakovec
2. Osječka akademska zaklada, Osijek
3. Regionalna zaklada za lokalni razvoj "Zamah", Zagreb
4. Slagalice - zaklada za razvoj lokalne zajednice, Osijek
5. Zaklada Blaga djela, Dubrovnik
6. Zaklada HGK-Županijske komore Koprivnica za stipendiranje učenika i studenata, Koprivnica
7. Zaklada "Kajo Dadić", Split
8. Zaklada "Otok Brač - negdje između mora i zvijezda", Supetar
9. Zaklada Runovići, Runović
10. Zaklada solidarnosti grada Varaždina, Varaždin
11. Zaklada "Zajednički put", Zagreb
12. Zaklada za pomoć djeci VITA, Varaždin
13. Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva, Pula.

⁴ <http://www.appluprava.hr/RegistarZaklada/faces/WEB-INF/pages/searchForm.jsp>, pregledano 7. prosinca 2012.

Željeli smo ispitati neke osnovne podatke o zakladama, kao npr. godina registracije, tko su osnivači, zemljopisni obuhvat, imaju li zaposlene osobe i sl. Ti su podaci vidljivi iz tablica u nastavku:

Godina registracije	Broj
prije 2000.	2
2000.-2005.	5
2005.-2010.	5
2011. - do danas	1

Pokazuje se da je najviše zaklada ove vrste osnovano u prošlom desetljeću, dakle u razdoblju od 2000. - 2010.

Osnivači	Broj
Lokalna i područna samouprava (gradovi, općine, županija)	5
Pojedinci ili grupa građana	4
Organizacije civilnog društva	2
Poduzeća (javna i privatna)	1
Fakulteti	1

Veći dio ovih zaklada osnovale su jedinice lokalne i područne samouprave, a nakon toga slijede pojedinci ili grupe građana kao najčešći osnivači.

Zemljopisno područje djelovanje	Broj
Općina / grad	3
Županija	3
Područje više županija	5
Na području RH	2

Sve zaklade koje su dostavile upitnike imaju određeno zemljopisno područje djelovanja, što je jedna od osnovnih značajki ZLZ.

Natpolovični broj ispitanih zaklada nema zaposlenih, već poslove obavljaju volonteri, a samo jedna zaklada ima više od pet zaposlenika.

Broj zaposlenika	Broj
Nema zaposlenih	7
do 5 zaposlenika	5
6-10 zaposlenika	1

Raspolaganje vlastitim prostorom	Broj
Da	1
Ne	8
Prostor u vlasništvu grada ili županije	3
Prostor u vlasništvu osnivača	1

Obzirom da od ovih 13 zaklada njih osam nema vlastiti prostor, jasnije je zašto je neke zaklade bilo vrlo teško ili nemoguće kontaktirati.

Vrijednost zakladne imovine	Broj
do 20.000,00 kn	4
21.000,00 – 50.000,00 kn	4
51.000,00 – 100.000,00 kn	2
cca 500.000,00 kn	1
1.000.000,00	1
cca 50.000.000,00	1

Od 13 odgovora, u deset slučajeva zakladna imovina je do 100.000,00 kn. Jedna ima iznos zakladne imovine blizu 500.000,00 kn te jedna oko 1.000.000,00 kn. Samo zaklada Blaga djela iz Dubrovnika ima značajnu zakladnu imovinu, no radi se o zakladi s višestoljetnom tradicijom.

Prosječni godišnji iznos dodijeljenih potpora	Broj
Ne dodijeljuju potpore	2
do 50.000,00 kn	3
51.000,00 - 150.000,00 kn	1
151.000,00 - 250.000,00 kn	3
250.000,00 – 500.000,00 kn	2
Od 501.000,00 – 1.000.000,00 kn	1
Više od 1.000.000,00	1

Od 13 zaklada koje su odgovorile, njih tri dodjeljuju do 50.000,00 kn. Jedna nije još dodijeljivala potpore, a druga je navela kako u prvoj godini rada neće dodjeljivati potpore, već će financirati isključivo projekte koje je sama inicirala. Tri su u rangu od 151- 250.000,00 kn. Prosječni godišnji iznos potpora od osnivanja jedne zaklade je nešto više od 650.000,00 kn. Zaklada Blaga djela u 2010. i 2011. dodijelila je gotovo 8.000.000,00 kn.

U koje svrhe zaklade najviše daju financijske potpore

Ispitane zaklade daju u različite svrhe:

Obrazovanje i stipendiranje

Zaklade anketirane u ovom istraživanju najviše daju za obrazovanje i stipendiranje (nabava školskih udžbenika, nagrade studentima, novčane potpore u svrhu poticanja znanstvenog rada, novčane potpore studentima koji su socijalno ugroženi, razvoj filantropske odgovornosti kod djece osnovnoškolske dobi).

Pomoć siromašnima, posebnim skupinama i onima s posebnim potrebama

Potpore u novcu zaklade najčešće daju za rješavanje društveno socijalnih problema u lokalnim zajednicama – u svrhu socijalne skrbi za potrebite, u svrhu poboljšanja kvalitete života starijih i nemoćnih osoba, slijepih, za pomoć siromašnima, za pomoć i njegu u kući, za opskrbu namirnicama. Potpore se daju roditeljima s više djece (npr. naknada roditeljima za dječji vrtić), za novorođenu djecu i sl. Jedna je zaklada osnovana isključivo za unaprjeđenje i promicanje interesa djece, a jedna za poboljšanje kvalitete života starijih osoba.

Podrška lokalnoj zajednici i civilnom sektoru

Potporama se pruža pomoć udrugama i građanskim inicijativama⁵, podržava se jačanje socijalnog kapitala u zajednici, razvoj zajednice (npr. potpore za opremanje dječjih igrališta i djelovanje mladih), građanski aktivizam.

Umjetnost, kultura i povijesno kulturno nasljeđe

Daje se i za manje projekte i programe u kulturi, za istraživanje i očuvanje baštine te pokretanje društveno korisnih projekata.

Zdravlje

Zaklade daju potpore za potrebe liječenja, rehabilitacije, operacija, presađivanja organa, nabavke protetičkih pomagala i sredstava, potpore za pomoć djeci i obiteljima djece oboljele od teških bolesti, pomagala za invalidne osobe i lijekova u slučajevima kada zdravstveno osiguranje ne podmiruje troškove ili ih ne podmiruje u cijelosti odnosno za zdravstveno neosigurane osobe.

Amaterski sport

Jedna zaklada je navela kako financijsku potporu daje sportskim klubovima.

⁵ Četiri zaklade (Slagalica, Zamah, Kajo Dadić i istarska Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva) uspostavile su partnerstvo s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnoga društva u provođenju decentraliziranog modela dodjele financijskih podrški za razvoj civilnoga društva odnosno građanskog aktivizma na lokalnoj razini. "Na taj način potiče se i sustavni razvoj lokalne filantropije i kulture davanja u općekorisne svrhe." navodi se na internetskoj stranici Nacionalne zaklade.

Način dodjeljivanja potpora

Način dodjele potpora	Broj odgovora	%
1. Putem javnog natječaja	11	48
2. Direktne zamolbe	8	35
3. Prema izboru zaklade	4	17

Zaklade dodjeljuju potpore uglavnom putem javnog natječaja ili direktne zamolbe, a manje prema samom izboru zaklade. Jedna je navela da daju prema nakani donatora.

Izvori financiranja

Izvori financiranja	N	%
1. Doprinos osnivača	9	31
2. Kampanje za prikupljanje sredstava	9	30
3. Putem projekata	6	26
4. Fondovi unutar zaklade	3	13

Uz navedene izvore financiranja, zaklade se još financiraju kroz godišnje članarine fizičkih i pravnih osoba podupiratelja zaklade, od donacija trgovačkih društava i jedinica lokalne samouprave, putem nasljedstva i darova. Jedan od izvora financiranja je organiziranje dobrotvornih koncerata i gradskih manifestacija (primjer Špancirfesta). Jedna zaklada navodi reklamu odnosno svjetleći *display* kao jedan od izvora njenog financiranja.

Zaklade koje se javljaju na natječaje

Od 13 zaklada koje su sudjelovale u istraživanju, njih pet aktivno se javlja na natječaje. Uglavnom se radi o manjem broju projekata (do pet), dok je jedna zaklada sudjelovala samostalno ili u partnerstvu u pripremi 15 projekata. Tih pet zaklada je prijavilo ukupno 29 projekata, 13 projekata je odobreno, 11 odbijeno, a za njih četiri se još čeka odgovor.

Najviše projekata je kandidirano na fondove Europske unije: Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR), Europa za građane (EACEA), natječaji IPA, uključujući i prekogranične projekte s Mađarskom i Srbijom te Mladi na djelu (Youth in Action).

Od domaćih donatora navedeni su HRT, Agencija za mobilnost, Zagrebačka banka, IDEMO-Institut za demokraciju, a u jednom slučaju projekt su financirali Gumipex, Grad Varaždin i Lions klub.

Evo nekih od naslova projekata koji su dobili financijske potpore, bilo da su se kandidirali samostalno ili u partnerstvu: ALL4EU (Svi za EU), Think: EU (Razmisli: EU), Discover a Treasure youth exchange (Otkrij blago kroz razmjenu mladih), YEP-Youth Employment and Participation (Zapošljavanje mladih i participacija), Razvoj socijalnog poduzetništva, Socijane inovacije, Razvoj zajednice, Školovanje romske djece, Osnivanje doma za žrtve obiteljskog nasilja.

Vlastita procjena kapaciteta za pisanje projekata

Kao što je navedeno, od 13 zaklada koje su sudjelovale u istraživanju, njih pet aktivno se javlja na natječajima. Na skali od 1 (loše) do 5 (izvrsno), najbolje su ocijenili kapacitete za pisanje projekata za domaće donatore (prosječna ocjena 3,9), a najmanje kapaciteta imaju za izradu projekata za strukturne fondove (2,5).

Procjena kapaciteta za pisanje projekata	Broj	Min-max	Prosječna ocjena
1. Za domaće donatore	10	1-5	3,9
2. Za IPA projekte	10	1-5	2,8
3. Za strukturne fondove	10	1-4	2,5

Dvije zaklade lošim odnosno nedovoljnim ocjenjuju svoje kapacitete za pisanje projekata za domaće donatore, dok ih čak pet tako procjenjuje svoje kapacitete za izradu projekata za natječajima iz fondova EU.

O zakladama koje se ne javljaju na natječajima

Zaklade koje se ne javljaju na natječajima kao razlog navode kako nisu niti razmišljali o mogućnostima prikupljanja sredstava putem natječaja (četiri odgovora). Jedna od zaklada je navela kako takva mogućnost nije niti navedena u statutu njihove zaklade. U slučaju jedne zaklade razlog je taj što djeluje manje od godinu dana pa time ne zadovoljava uvjete većine natječaja.

Kao razlozi se navode i nedostatak vremena, izostanak povjerenja u institucije i organizacije te manjak kapaciteta za pisanje projekata odnosno potreba edukacije za prijavu na IPA i strukturne fondove.

Razvoj filantropije na lokalnoj razini

Uloga fondova EU za razvoj filantropije na lokalnoj razini u Hrvatskoj

Na ovo smo pitanje dobili cijelu lepezu odgovora, od komentiranja postojećeg stanja do mogućnosti u budućnosti. Prepoznaju se mogućnosti za dobivanje financijskih sredstava, iako ne direktno za razvoj filantropije, a dio odgovora se odnosi i na potrebu adekvatne pripreme i jačanje kapaciteta. Evo odgovora:

Fondovi EU i doprinos filantropiji

- Do sada kroz fondove EU nije bilo mogućnosti dobiti sredstva za razvoj filantropije, osim za jedan segment – volonterstvo. Teme pojedinih natječaja su tako postavljene da filantropija kao takva nije u fokusu; fondovi EU bi trebali imati važnu ulogu u podupiranju institucionalnog okvira, *sub-grantingu*, promociji filantropije na nacionalnoj razini i sl.
- Ako će iz strukturnih i Kohezijskog fonda od druge polovice 2013. do kraja 2020. biti na raspolaganju 10 milijardi eura, uloga fondova EU za razvoj filantropije bit će značajna za kontinuitet razvoja filantropije s obzirom da se, uz pretpostavku dobre pripreme projekata, može računati na trajniju stabilnost financiranja projekata i rada institucija.

- Osiguranje sredstava za rad organizacija koje rade za opće dobro i sufinanciranje općekorisnih projekata (npr. domovi za žrtve nasilja i sl.)

Što treba napraviti

- Kroz programe EU tek treba razviti modele koji će omogućiti i/ili osnažiti razvoj filantropije, posebice na lokalnim razinama. Razvoj filantropije može se poticati raznim modelima:
 - kroz natječaje čiji će cilj biti osvješćivanje o važnosti i vrijednosti filantropije te putem medijske kampanje
 - poticanjem poslovnog sektora da sufinancira projekte koji promiču filantropiju
 - prezentacijom primjera dobre prakse u drugim zemljama i razmjena iskustava
- Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva za tu svrhu trebala bi osmisлити program sustavnog promicanja i podupiranja filantropije
- Potrebna je edukacija javnih institucija i predstavnika različitih ministarstava o ulozi zaklada lokalnih zajednica
- Potrebno je jačanje kapaciteta ZLZ u svrhu preuzimanja značajnije uloge u financijskoj i programskoj decentralizaciji
- Kroz buduće strukturne fondove potrebno je omogućiti zakladama lokalnih zajednica korištenje sredstava za dodjelu malih potpora u lokalnim zajednicama.

Što fondovi EU mogu potaknuti

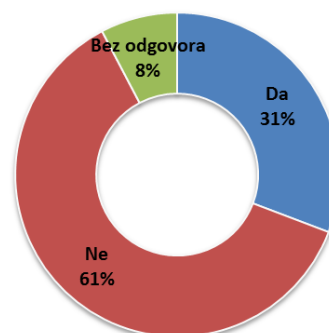
- Mogućnost korištenja fondova EU u svrhu razvoja filantropije mogla bi potaknuti razmišljanje predstavnika poslovne zajednice i lokalne samouprave o potrebi većeg izdvajanja iz vlastitih fondova za potrebe lokalne zajednice
- Značajna novčana sredstva dobivena iz fondova EU mogla bi rasteretiti proračune županija, općina i gradova
- Financiranje tzv. nezavisnog sektora, koji u europskim zemljama jača kako potpora državne vlasti slabi. Time bi se najviše poticala filantropija, jer bi zaklade lokalnih zajednica osnivali aktivni pojedinci koji bi se posvetili određenom cilju i koji bi u tom slučaju imali određena financijska sredstva kojima mogu doprinositi razvoju lokalne zajednice neovisno o trenutnim političkim i društveno-gospodarskim okvirima ili ograničenjima.

Neki su naveli da očekuju pozitivan utjecaj fondova EU, ali da imaju premalo saznanja za navođenje konkretnih koristi.

Upoznatost s nekim fondovima EU koji omogućavaju razvoj filantropije

S fondovima koji omogućavaju razvoj filantropije upoznato je 31% ispitanih zaklada, a u nastavku donosimo koji su fondovi navedeni:

- IPA I. komponenta, 2012/2013 Organizacije civilnoga društva - unutarnji kontrolni mehanizam za osiguravanje standarda EU: Poticanje inovativnih oblika filantropije u lokalnim zajednicama, za potporu održivosti OCD
- IPA IV. komponenta - Razvoj ljudskih potencijala, Prioritetna os 5. Jačanje uloge civilnog društva za bolje upravljanje; Mjera 5.2 Jačanje uloge organizacija civilnog društva za

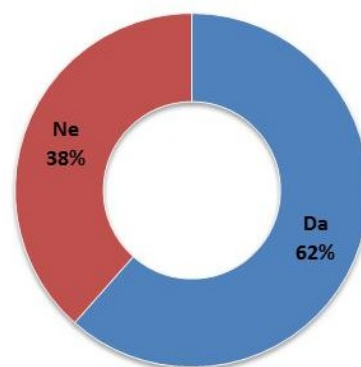
društveno-ekonomski rast i demokratski razvoj: Jačanje regionalnih i lokalnih struktura za podršku razvoju civilnog društva

- Europa za građane
- Mladi na djelu
- PROGRESS
- Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR).

Upoznatost s domaćim izvorima sredstava koji omogućavaju razvoj filantropije

Nešto više od polovine anketiranih zaklada je upoznato s domaćim fondovima, od kojih je Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva najčešće spomenuta:

- *Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva (šest odgovora)* kroz program decentralizacije potiče i razvoj filantropije
- *Istarska Zaklada za razvoj partnerstva i razvoj civilnog društva (2 odgovora)* jednom godišnje raspisuje natječaj iz Filantropskog fonda „Prijatelji Istre“, kojim kroz jedno područje financira kampanju filantropije ili druge projekte kojim se građane upoznaje s filantropijom. Natječaj se raspisuje u suradnji s poslovnim sektorom iz Istre.
- Od *javne uprave* navedeno je Ministarstvo socijalne politike i mladih te pojedini gradovi i županije.
- Od *poslovnih subjekata* navedeni su npr. Zagrebačka banka, Croatia osiguranje, INA i dr., koji godišnje raspisuju natječaje za projekte, što se također u širem smislu može smatrati razvojem filantropije.

No, niti jedan od tih izvora ne financira sustavno razvoj filantropije kroz npr. kampanje na lokalnoj/ regionalnoj / nacionalnoj razini.

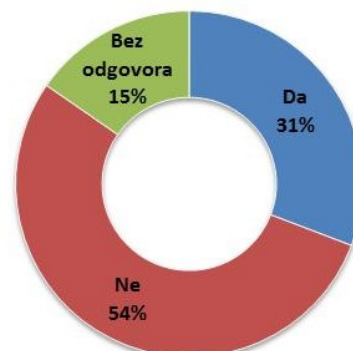
Upoznatost s nekim fondovima EU koji daju financijske potpore s mogućnošću daljnje dodjele manjih financijskih potpora od strane nositelja projekata - tzv. *sub-granting*

Manji dio zaklada (31%) upoznat je s europskim fondovima s tzv. „*sub-granting*“ mogućnošću odnosno daljnje dodjele sredstava, a tu je kao najprepoznatljiviji istaknut Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR).

- *EIDHR- Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (3 odgovora)* - *sub-granting* je bio moguć u posljednjem natječaju za jačanje kapaciteta marginaliziranih skupina i udruga (ukupno do 10.000 €)

Jedna je zaklada navela još dvije mogućnosti:

- Javna svijest i obrazovanje za razvoj u Europi (Public awareness and education for development in Europe)

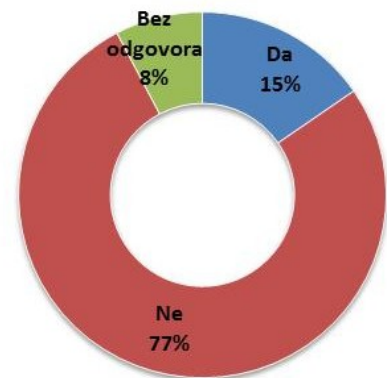
- Tematski program za zaštitu okoliša i održivo upravljanje prirodnim resursima, uključujući energiju (Thematic Programme for Environment and sustainable management of natural resources, including energy).

Branka Kaselj iz Zaklade Slagalice navodi sljedeće: "Iako Europska komisija u svoje novije dokumente unosi prepoznatu potrebu za financiranjem lokalno utemeljenih organizacija, državama članicama ostavlja odgovornost da sama osmisli model kako dostupna sredstva približiti zajednici i krajnim korisnicima. Prema našim saznanjima, RH se odlučila za centralizirani sistem u kojem kompletna odgovornost za programiranje i ugovaranje potpora ostaje na razini jednog ili više ministarstava, bez prepoznavanja mogućnosti i potrebe *re-grantiranja* ili *sub-grantiranja*. Na taj način programiranje i ugovaranje teško mogu na najbolji i fleksibilni način odgovoriti specifičnim potrebama pojedinih zajednica. Da je to moguće i dobar model pokazuje primjer iz Crne Gore, gdje je Delegacija EK u 2012. ugovorila dva velika *granta* s mogućnošću značajnijeg *sub-grantinga*."

Upoznatost s domaćim izvorima sredstava koji daju financijske potpore s mogućnošću daljnje dodjele manjih financijskih potpora od strane nositelja projekata - tzv. *sub-granting*

Najveći broj zaklada nije upoznat s financijskim potporama koje omogućuju „*sub-granting*“, a kao mogućeg domaćeg donatora prepoznaju Nacionalnu zakladu za razvoj civilnoga društva, iako je njen doprinos za sada zanemariv.

Iako Nacionalna zaklada provodi program decentraliziranog modela dodjele financijskih potpora OCD-ima na regionalnoj razini, tu se ne radi o *re-grantingu* nego o ugovoru o suradnji za provođenje posla dodjele potpora putem javnog natječaja za i u ime Nacionalne zaklade. Naime, Nacionalna zaklada osigurava sredstva koja četiri zaklade⁶ dodjeljuju organizacijama civilnog društva putem natječaja za građanske inicijative i projekte.

Osim toga, taj je poziv bio raspisan 2007. godine kada su četiri zaklade dobile priliku, a nakon toga više nije bilo takvih natječaja i/ili poziva za suradnju. Zbog toga je uloga Nacionalne zaklade kao izvora financiranja zaklada lokalnih zajednica za mogućnost *sub-grantinga* momentalno zanemariva.

Sredstva koja trenutno dodjeljuju domaći izvori nisu dostatna za ozbiljniji pristup razvoju filantropije. Osim toga, trendovi smanjivanja iznosa za potpore ne daju prostora za očekivani napredak u poticanju i podršci razvoja organizirane filantropije.

Procjena prepreka za razvoj i djelovanje ZLZ

Ispitanicima je ponuđena mogućnost procjene mogućih prepreka za razvoj i djelovanje ZLZ. Skala ocjena se kretala od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Ponuđena je i mogućnost da se navede da se ne zna odgovor vezan za određenu prepreku.

⁶ Slagalice iz Osijeka, Zamah iz Zagreba, Kajo Dadić iz Splita te Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva iz Pule

Kao najveća prepreka je istaknut obrazovni sustav unutar kojega se ne podučava o filantropiji. Konstatirano je da se općenito u društvu ne posvećuje pažnja promoviranju i razvoju filantropije i zakladništva, čemu pridonosi i nedovoljno znanje medija o radu i ulozi zaklada.

Moguća prepreka	Broj odgovora	Min-max ocjena	Prosječna ocjena
1. U obrazovnom sustavu ne podučava se o filantropiji i zakladništvu	12	4-5	4,7
2. Nedovoljno znanje medija o radu i ulozi zaklada	12	4-5	4,7
3. U našem društvu nije posebno posvećena pažnja promoviranju i razvoju filantropije i zakladništva	12	4-5	4,6
4. Udruživanje i povezivanje zaklada ne postoji, mali ih je broj i većina njih su male, s ograničenim resursima	12	3-5	4,4
5. Država ne razumije ulogu zaklada i potrebu veće decentralizacije pružanja financijske pomoći odnosno pomaganja zaklada na lokalnoj/regionalnoj razini	12	3-5	4,3
6. Nejasno definirane i nedovoljno poticajne porezne olakšice za davanje u općekorisne svrhe, naročito za poslovni sektor	12	1-5	4,3
7. Ekonomska kriza nepovoljno utječe na mobiliziranje resursa – ljudskih i financijskih	12	2-5	4,2
8. Ne postoji tradicija partnerstva; pomanjkanje društvene solidarnosti	12	3-5	3,8
9. Nedorečen zakonodavni okvir, dugotrajan proces osnivanja	12	2-5	3,8
10. Nedovoljna transparentnost većine zaklada, stvara se nepovjerenje u javnosti	12	0-5	3,3

Od ostalih mogućih prepreka za razvoj i djelovanje ZLZ u odgovorima se navodi nerazvijena svijest o davanju u filantropske svrhe među građanima i poslovnim subjektima, izostanak društvene valorizacije zakladništva i filantropije, nedovoljno isticanje donatora i darivanja kao vrijednosti, kao i činjenica kako je većina privatnih zaklada nedovoljno financijski jaka da bi mogle značajnije utjecati na razvoj zajednice.

Kako je moguće potaknuti filantropiju na lokalnoj razini te osigurati sredstva za funkcioniranje ZLZ i ostvarivanje svrhe? Koje korake treba poduzeti i tko?

I na ovaj odgovor je dano dosta različitih odgovora i prijedloga:

Donošenje kvalitetnog zakona o zakladništvu

- Potrebno je hitno donijeti kvalitetan zakon o zakladništvu⁷; zainteresirani subjekti (zaklade, organizacije civilnog društva, osnivači) bi trebali poduzeti inicijativu.

Jačanje uloge medija u razvoju filantropije

- Potrebno je više pisati i govoriti o filantropiji u medijima. Javna televizija je važan element u promociji odgovornosti za filantropsko djelovanje pojedinaca te edukaciji poslovnog sektora o odgovornosti kroz DOP (društveno odgovorno poslovanje) pa tako i filantropiji kao jednom od segmenata DOP-a. Zaklade i OCD-i trebaju senzibilizirati, informirati i educirati medije da promoviraju razvoj filantropije.
- Ključna je uloga medija. U suradnji s OCD-ima treba osmisliti specijalizirane emisije, koje će pored edukacije o filantropiji, poticati i popularizirati osnovne vrijednosti (solidarnost, altruizam i dr.)

Zagovaranje zakladništva / filantropije

- Na zagovaranju filantropije potrebno je raditi na više razina (koordinirana akcija više zainteresiranih subjekata). U promociji zakladništva trebale bi sudjelovati lokalne zaklade, zajedno s Nacionalnom zakladom i vladinim Uredom za udruge. U promociju bi bilo dobro uključiti i Europski forum zaklada, ali i osobe iz javnog života.
- Uloga raznih ministarstva (financije, gospodarstvo i sl.) bi također mogla biti značajna ako bi oni promovirali filantropiju među svojim dionicima, makar isticanjem postojećih zakonskih mogućnosti.

Edukacija

- Potreban je program edukacije već od osnovnoškolske dobi. Osim same edukacije, bilo bi dobro prikazati primjere uspješnih filantropskih aktivnosti, kako cijela priča ne bi ostala samo na teoriji, već bi bila jednostavnija za shvaćanje i daljnju primjenu u praksi.
- Potrebno je senzibilizirati građane o važnosti filantropije, s posebnim naglaskom na one najmlađe, dakle edukacijom djece i njihovih roditelja. Edukacijom o filantropiji, građane se može usmjeriti u organizirane oblike aktivnih sudionika u lokalnoj zajednici, upravo njihovim djelovanjem kroz zaklade.
- Jedan od načina edukacije je i kroz nacionalne kampanje (kroz obrazovni sustav, medije).
- Potrebno je više cijeniti i priznati rad volontera.

Kvalitetna porezna i fiskalna politika

- Potrebno je više promovirati mogućnost umanjivanja osnovice poreza za darovanja u naravi ili u novcu za općekorisne svrhe do visine 2% ukupnog prihoda ostvarenog u prethodnoj kalendarskoj godini. Filantropija se može potaknuti i drugim poticajnim poreznim olakšicama za poslovni sektor, ali i građane.

⁷ O potrebi izmjene Zakona o zakladama i fundacijama (Narodne novine, br.36/95 i 64/01) odnosno donošenju novog kvalitetnog zakona govori se već 10-ak godina. Jedna od zamjerki je duga i komplicirana procedura osnivanja i registracije zaklada. Zamjerka je i da kontrola države nad zakladama nadilazi razinu kontrole koja je nužna u demokratskom društvu, jer registracijsko tijelo ima ovlast intervenirati ne samo tijekom postupka registracije, već i u različite aspekte poslovanja registrirane zaklade.

- Potrebne su jasnije upute kod ispunjavanja porezne prijave, kao što je potrebno ujednačiti praksu poreznih ispostava kod obrade godišnjih poreznih prijava građana. Primjer iz Pule - Porezna uprava u jednom slučaju nije priznala uvećanje osobnog odbitka, jer je donacija bila uplaćena udruzi za zaštitu životinja.

Gospodarska situacija

- Filantropija u uvjetima teške financijske krize je nemoguća misija. Preduvjet za razvoj filantropije na lokalnoj razini je gospodarski razvoj i promjena društvene svijesti koja neće sa sumnjom gledati na svaku inicijativu kojom se žele prikupiti sredstva za općekorisne svrhe.

Uključivanje poslovnog sektora

- Potrebno je djelovati među predstavnicima poslovnog sektora koji kao stvaratelji profita i mogu dati snažan vjetar u leđa organizacijama civilnog društva koje djeluju za opće dobro.

Decentralizacija financijskih sredstava

- Među ostalim mišljenjima navodi se decentralizacija sredstava ministarstava namijenjenih za javne natječe za projekte udruga. Vlada i njezina ministarstva i dalje drže kako je važno imati kontrolu nad financijskim sredstvima, unatoč činjenici da ne raspolažu s relevantnim podacima o učincima, nemaju jasne ciljeve, kako korištenja tako i jasne ciljeve programa odnosno što žele postići kroz natječe, a niti dostatne resurse za praćenje, evaluaciju ili procjenu utjecaja ostvarenom kroz potpore.

Treba dati značaj manjim filantropskim akcijama (senzibiliziranje javnosti, koordinirana akcija više zainteresiranih subjekata). Filantropija se može potaknuti i vlastitim naporima, projektima i inicijativama.

Potrebna je provedba usvojenih mjera koje se tiču razvoja filantropije i zakladništva iz Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. (npr. provedbena aktivnost 2.3. Utvrditi modele samoodrživosti regionalnih/lokalnih zaklada u provedbi aktivnosti usmjerenih razvoju lokalne zajednice i filantropije odnosno kulture davanja u općekorisne svrhe. I u prethodnoj Strategiji je razvoj zakladništva bio posebno naglašen, s postavljenim ciljevima, kao što su npr. donošenje novog zakona o zakladama kako bi se pojednostavnio proces registracije i olakšavanje uvjeta vezanih uz imovinu zaklade prilikom osnivanja; osiguranje financijske i infrastrukturne potporu razvoju zaklada lokalnih zajednica; osiguranje poticajnih poreznih uvjeta za rad i djelovanje zaklada kao i poticajni okvir za učinkovito upravljanje zakladnom imovinom onih zaklada koje djeluju u korist javne dobrobiti. Nažalost, nositelji pojedinih mjera nisu pridonijeli postizanju tih ciljeva u prethodnom razdoblju.

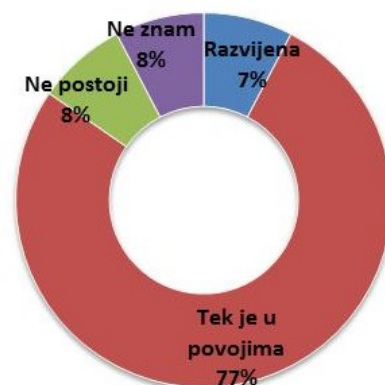
Filantropija u lokalnim zajednicama

Procjena razine filantropije unutar zajednica

Deset od 13 zaklada iz ovog istraživanja smatra kako je razina filantropije unutar zajednice tek u povojima. Kao pojašnjenje navodi se nekoliko stvari:

Nerazumijevanje koncepta filantropije

Građani ne razumiju u potpunosti pojam filantropije te razliku između organizirane i spontane filantropije u zajednici. U brizi

što donosi sutra, ljudi su zaokupljeni sobom i malo pažnje polažu na okruženje u kojem žive.

Premalo se govori o općekorisnim akcijama, sumnja se u ljude koji veliki dio svog privatnog vremena odvajaju za rad u općekorisne svrhe. No, istaknut je i primjer kako postići bolje razumijevanje: "U gradu Zagrebu unazad 7-8 godina, zahvaljujući većim provedenim akcijama prikupljanja sredstava za određene namjene (najviše humanitarnog karaktera), šira javnost je putem medija imala prilike čuti o zakladama i njihovoj ulozi."

Financijska sredstva

Zbog nedostatka financijskih sredstava vrlo je teško osmisliti i provoditi određene programe.

Zaboravljena tradicija filantropije

Vakuum od više desetljeća uzrokovan političkim sustavom koji je ukinuo građansku inicijativu na tom nivou, a predvidio da se sustav brine.⁸

Građani pozitivno reaguju na sve pozive na humanitarne akcije, ako i kada se radi o situacijama u kojima se traži pomoć za bolesne, djecu ili stare. Međutim građani, osobito oni imućniji, nemaju naviku davanja redovnih novčanih donacija za opće potrebe. Manje bogati slojevi svoj filantropski čin obično realiziraju kroz svoju vjersku zajednicu, iako u većini slučajeva ta sredstva ne odlaze potrebitima nego crkvi kao instituciji.⁹

Nedovoljno razvijena korporativna filantropija

Filantropija nije razvijena niti kod poslovnog sektora. Povremena davanja iz poslovnog sektora su uglavnom povezana s njihovim marketinškim djelovanjem i gotovo u pravilu rezultiraju donacijama za potrebe djece. Za poslovni sektor su, čini nam se, daleko prihvatljiviji sponzorski ugovori za područje sporta za što se izdvajaju veliki novčani iznosi. Davanja poslovnog sektora u općekorisne svrhe kroz zaklade su rijetkost, jer je još uvijek poprilično nejasna posrednička uloga zaklada u preusmjeravanju prikupljenih sredstava.

Poslovni sektor je nezainteresiran dati veći doprinos razvoju zajednice, ali malim doprinosima nastoje održavati pozitivnu sliku u javnosti. Postoje neki primjeri korporativne filantropije, kao i lokalne filantropije, ali to je sve stidljivo i gotovo javno ignorirano.

Ukratko, neke od glavnih prepreka za razvoj filantropije na lokalnoj razini su slaba educiranost društva, nepoznavanje djelovanja zaklada, loša gospodarska situacija te neodgovorno ponašanje gospodarskog sektora, slaba podrška kroz poreznu i fiskalnu politiku, nepovjerenje građana u nove institucije, slaba financijska moć pojedinca.

⁸ Taj razlog navode i Bežovan i Ivanović u publikaciji Razvoj civilnog društva u Hrvatskoj, koju je 2006. izdao Program UN-a za razvoj. Na str. 17 navedeno je: "Zakladništvo u Hrvatskoj živjelo je početkom 20. stoljeća, ali je potpuno zamrlo nakon II. svjetskog rata kada je vlast postojeće zaklade zatvorila, a njihovu imovinu nacionalizirala ili otuđila. Zakonom o zakladama i fundacijama zaklade su sredinom 90-tih godina 20. stoljeća ponovo vraćene u hrvatski pravni sustav."

⁹ U istraživanju koje je provedeno 2004. o mogućnostima za osnivanje ZLZ u Hrvatskoj u četiri pilot područja, većina ispitanika je navela da im se sviđa ideja ZLZ te da se one nameću kao mogući mehanizam i organizacijski okvir koji pomaže organiziranje u lokalnoj zajednici za njen napredak. Ideja ZLZ je prepoznata kao najbliža konceptu lokalne filantropije te koja pridonosi osjećaju zajedništva i pripadnosti zajednici. Također su naveli da bi se osnivanjem ZLZ obnovila tradicija filantropije i filantropske kulture. Izvor: Pavić-Rogošić, L., Kunović, K.: Mogućnosti razvoja zaklada lokalnih zajednica u Hrvatskoj: Studija, ODRAZ - Održivi razvoj zajednice, 2004., str. 90.

Tko daje u zajednici u općekorisne i dobrotvorne svrhe

Tko daje	Broj odgovora	%
1. Poduzeća		
Privatna	7	18
Javna	7	18
2. Pojedinci		
Bogati	1	3
Svi slojevi	7	18
Dijaspora	1	3
3. Lokalna samouprava	8	21
4. Strani donatori	5	13
Ne znam	1	3
Drugo	1	3

Ispitanici su kao one koji najviše daju za općekorisne svrhe u zajednici istaknuli lokalnu samoupravu te poduzeća, podjednako privatna i javna. Smatraju da dosta daju i pojedinci, bez obzira na bogatstvo. Kao značajni podupiratelji su prepoznati i strani donatori.

Za koje se svrhe daje

Ispitanici su prepoznali da se daje u različite svrhe, kao što su npr.:

- zdravstvo i socijalna skrb
- pomoć siromašnima, bolesnima (npr. pomoć u hrani i odjeći)
- humanitarne aktivnosti (koncerti i sl.)
- potpora lokalnim udrugama u rješavanju lokalnih problema ili očuvanju povijesnog blaga i tradicija
- za djecu
- davanje stipendija
- razvojne (za razna područja).

Koji su razlozi da se ne daje više?

Najveći broj zaklada koje su sudjelovale u istraživanju navodi kako je *loša gospodarska situacija u zemlji* jedan od najvećih razloga zašto se ne daje više u filantropske svrhe.

Kao jedan od vodećih razloga navode i nejasan zakonski okvir, nepoznavanje mogućnosti korištenja poreznih olakšica za davanje u općekorisne / humanitarne svrhe te nestimulativna porezna politika.

Jedan od razloga zašto se ne daje više je nerazumijevanje i nejasan koncept uloge i funkcioniranja zaklada. Ne postoje dovoljno zaklada s vodstvima koja imaju ugled u javnosti, ne postoje osposobljeni stručnjaci za prikupljanje sredstava, u javnosti se ne ističu primjeri dobre prakse, raniji strani programi u Hrvatskoj nisu radili dovoljno za razvoj darivanja.

Još neki od razloga koji se navode su: neinformiranost, neobrazovanost, nedovoljan utjecaj medija kroz jednokratne kampanje i događaje, nedostatak tradicije, nepovjerenje u namjensko trošenje sredstava, nedostatak povratnih informacija nakon davanja pomoći, usmjerenost prema prioritetnim područjima (uglavnom zdravstvenim), neznanje, nezainteresiranost i ignoriranje od strane svih institucija i organizacija lokalne zajednice. Još uvijek postoji nedostatak svijesti o potrebi davanja i društvene solidarnosti.

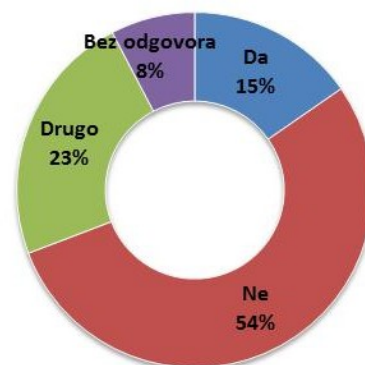
Prema iskustvu, građani smatraju kako daju dovoljno u skladu sa svojim mogućnostima, no u konačnici to ne izgleda kao značajan izvor.

U mini-istraživanju koje je zaklada Slagalice provela 2009. godine među predstavnicima poslovnog sektora, na pitanje zašto ne daju više, tj. što bi ih potaknulo da daju više, kao najčešći odgovori su bili nedovoljni kapaciteti unutar tvrtke za administriranje većeg broja zahtjeva tj. male porezne olakšice. Međutim, prema trenutnim uvidima Zaklade Slagalice, poslovni sektor u istočnoj Hrvatskoj daje značajno manje u protekle dvije godine nego u prvoj polovici 2.000-tih zbog iznimno loše ekonomske situacije, i to se navodi kao ključni razlog potpunog ukidanja svih oblika davanja ili ozbiljnog smanjenja davanja.

Aktivnosti zaklada bi se trebale zasnivati na poticanju pojedinaca, lokalne uprave i poslovnih subjekata na davanje za opće dobro u svim oblicima. Posebice se to odnosi na poslovni sektor koji u konačnici ostvaruje nekakvu zaradu od zajednice u kojoj djeluje pa je logično da u razvoj te iste zajednice ulaže. nažalost, zbog ekonomske krize, trenutačno su ta davanja značajno smanjena.

Jesu li građani upoznati s idejom ZLZ

Više od polovice ispitanika smatra da je jako mali broj građana upoznat s idejom ZLZ. Građani su upoznati s idejom takvih zaklada u sredinama u kojima ZLZ postoje odnosno aktivno djeluju, ali ne može se govoriti o prepoznatljivosti koncepta ZLZ na najširoj razini. Većina građana ne vidi jasnu razliku između zaklade i zaklade lokalne zajednice.

Ocjena čimbenika koji mogu utjecati na razvoj filantropije u zajednici

Ocjena čimbenika koji mogu utjecati na razvoj filantropije u zajednici	Broj odgovora	Min-max	Prosječna ocjena
Financijska situacija			
Gospodarstvo	13	2-5	3,5
Lokalna samouprava	13	1-5	3,5
Država	13	1-4	2,8

Strani donatori	13	0-4	2,8
Pojedinci	13	2-5	3,1
Dijaspora	13	0-5	2,2
Ljudski potencijal	13	2-5	3,9
Povjerenje među ljudima u zajednici	13	2-5	3,8
Osjećaj zajedništva i pripadnosti zajednici	12	2-5	4,0
Tradicija filantropije i filantropske kulture	13	1-5	3,3
Zakonski i porezni okvir	13	1-5	3,5

Kao najvažniji čimbenici koji mogu utjecati na razvoj filantropije u zajednici, tradicija filantropije i filantropske kulture je ocijenjena relativno dobrom. Prepoznata je važnost ljudskog potencijala te osjećaj zajedništva i pripadnosti zajednici, nakon čega slijedi povjerenje među ljudima u zajednici. Važna je i financijska situacija, a kao glavni faktori u ovom segmentu su gospodarstvo i lokalna samouprava.

Opaske: U komentarima su se ispitanici osvrnuli više na čimbenike koji usporavaju odnosno koji su prepreka razvoju filantropije i ZLZ, no dali su i preporuke za poboljšanje stanja. Naveli su sljedeće:

- Potreban je bolji zakonski okvir, potrebno je informirati javnost o postojećim poreznim olakšicama za davanje u općekorisne svrhe; jedan od prijedloga je da se povisi postotak oslobođenja od oporezivanja na iznos donacija.
- Lokalna samouprava i država trebaju prepoznati interes za zajednicu, a strani donatori trebaju razumjeti kako postoji nedostatak tradicije filantropije u Hrvatskoj te kako i mali koraci donose promjene. Potrebno je napraviti procjenu trenutnog stanja. Crkva se navodi kao veliki konkurent civilnim organizacijama u razvoju lokalne filantropije.
- Važni čimbenici su i znanje i informiranost šire javnosti. Nedovoljno se radi na promociji i razvoju filantropije.
- Sadašnji model dodjele podrške od strane Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva je dobar kao mjera, ali bez efekta povećanja inicijativa u lokalnoj zajednici. Problem je u poticanju „odozgo“, zaklade se moraju osnivati u lokalnim sredinama, to će se desiti tek kada se izmjeni pravni okvir (registracija, veliki nadzor središnjih državnih tijela, porezne olakšice i sl.). Na tome bi Zaklada za razvoj civilnog društva trebala više raditi.
- U korporativnom, gospodarskom dijelu izostalo je osnivanje zbog toga što poslovni sektor nedovoljno poznaje zaklade, filantropiju općenito i društveno odgovorno poslovanje. U tom smislu nužno je organizirati seminare i to na terenu, a ne u metropoli.

Potrebe/područja koja treba zadovoljiti, ne pokriva ih javni sektor, a može ih pokriti ZLZ

Ispitanici su trebali ocijeniti koja su područja prioritetna za djelovanje ZLZ, s tim da ocjena 1 nije prioritet, a ocjena 5 je prioritet.

Potrebe/područja koja mogu pokriti ZLZ	Broj odgovora	Min-max ocjena	Prosječna ocjena
1. Djeca i mladi	13	3-5	4,6
2. Pomoć siromašnima, marginaliziranim skupinama i onima s posebnim potrebama	13	3-5	4,5
3. Obrazovanje i stipendiranje	13	3-5	4,3
4. Umjetnost, kultura i povijesno kulturno nasljeđe	13	3-5	3,8
5. Zaštita okoliša i prirodnih izvora	13	2-5	3,8
6. Zdravlje	12	2-5	3,3
7. Amaterski sport	13	2-5	3,1

Kao najvažnija područja identificirani su djeca i mladi; siromašni, marginalizirane skupine te one s posebnim potrebama i područje obrazovanja i stipendiranja. Ostala navedena područja su prepoznata kao srednje važna do važna, gdje je amaterski sport najmanje u fokusu djelovanja zaklada lokalnih zajednica.

Zašto su ta područja prioritetna?

Radi se o potrebama građana, posebno sada u kontekstu općeg siromaštva i nemogućnosti države da svojim fiskalnim kapacitetima zadovolji stvarne potrebe. Zaklade su partner državi, lokalnoj zajednici, crkvi, a osnivanje zaklada, posebno iz poslovnog sektora, može dosta snažno pridonijeti razvoju lokalne zajednice.

Iako postoje programi financijskih potpora kroz javni sektor, riječ je o nedostatnim iznosima s obzirom na potrebe. Također, specifične potrebe u tim područjima koje su vidljive na lokalnoj razini nisu uvijek u skladu s nacionalnim prioritetima i nije moguće osigurati financijske potpore za manje akcije/inicijative. Procjene potreba koje Zaklada Slagalice redovito provodi na području Osijeka i šire regije govore u prilog ovakvog poretka prioriteta.

Obrazovanje i stipendiranje je važno područje, jer utječu na razvoj zajednice i povećanje razine znanja, predstavljaju pretpostavku razvoja i prosperiteta lokalne zajednice u budućnosti (što uključuje pomoć djeci i mladima).

Najmanje pažnje je do sada posvećeno siromašnima i marginaliziranim skupinama te djeci i mladima kao skupini sa širokim spektrom interesa, kojima treba omogućiti da se pronađu u moru mogućnosti koje su im na raspolaganju, a ponajviše ih usmjeravati k pozitivnim vrijednostima. Upravo ove dvije skupine obično ne uspijevaju pronaći svoj prostor u regionalnoj i lokalnoj samoupravi (jer ne postoje odjeli koji se upravo njima bave, za razliku od ostalih navedenih područja) pa ne uspijevaju ostvariti planirane resurse potrebne za provedbu planiranih aktivnosti i projekata.

Umjetnost, kultura i povijesno kulturno nasljeđe su važna područja, jer utječu na razvoj zajednice.

Završne napomene/sugestije

Činjenica je kako su zaklade u povijesti Hrvatske imale daleko veći značaj nego danas. Osnovni je problem hrvatskog društva što rad za opće dobro uopće nije vrednovan niti u hijerarhijskog ljestvici ljudskih vrijednosti, niti u poticanju davanja u opće svrhe kroz prepoznatljive porezne olakšice, kako fizičkim tako i pravnim osobama.

Tema procjene kapaciteta zaklada lokalnih zajednica ozbiljna je tema koja zahtjeva ozbiljnu raspravu, a na lokalnim razinama postoje mnogi resurse koje je moguće mobilizirati. Ljudi iz politike često vide aktivnosti koje provode ZLZ kao konkurenciju. Jedna zaklada kao moguće objašnjenje zašto je to tako navodi "da je to stoga što oni dodjelama potpora, između ostalog, „čuvaju“ svoju biračku bazu, što u slučaju dodjele sredstava preko ZLZ njima ni na koji način ne koristi – odnosno ne vide kako bi to njima koristilo." Jedna je zaklada navela da su oni jedina organizacija koja djeluje i pokreće društveno korisne projekte na području koje je "administrativnom glupošću" podijeljeno u prevelik broj jedinica lokalne samouprave.

Prvenstveno treba ozbiljnije raditi na promociji zakladništva i filantropije općenito, posebno treba motivirati poslovni sektor na osnivanje zaklada, ali ni to nije dovoljno. Sadašnji porezni sustav ne daje dovoljno prostora u smislu olakšica ili izuzimanja iz plaćanja poreznih obveza za imovinu, darove, donacije, nepokretnu imovinu i sl.

Lokalne i područne samouprave bi također trebale osnivati ZLZ, preko kojih bi pomagali razvoju civilnog društva, s obzirom da oni nemaju niti dovoljne kapacitete, niti resurse. Ovim bi se potaknuo civilni sektor i promovirala kultura davanja i filantropije.

ZLZ ima potencijal stvaranja prostora za dijalog o lokalnom razvoju, koji se za sada uglavnom ne prakticira na lokalnoj razini. Važni čimbenici su i znanje i informiranost šire javnosti.

Ovaj dio civilnog društva razvija se po sasvim drugim obrascima nego npr. udruge, ovdje je presudan ugled vodstva ZLZ, koji bi kao ugledni ljudi mogli vjerodostojnije pristupati imućnijim članovima zajednice koji imaju što za dati, posebno onima iz dijaspe.

U zaključnim razmatranjima dan je i osvrt na djelovanje četiri ZLZ koje surađuju s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnoga društva kao regionalne zaklade u provođenju decentraliziranog modela dodjele financijskih podrški za razvoj civilnoga društva odnosno građanskog aktivizma na lokalnoj razini: „Da bi se ostvario napredak u razvoju svijesti o filantropiji na svim razinama, nužna je podrška s 'vrha'. Predlažemo i zalažemo se za jačanje decentralizacije i samostalnije odlučivanje regionalnih zaklada za razvoj civilnog društva. Kao zaklade koje pokrivaju 20 županija Republike Hrvatske, regionalne zaklade su preuzele veliki dio odgovornosti za razvoj i prosperitet ovih područja. U više godina svoga postojanja zaklade su povećale obujam svojih aktivnosti i odgovornosti, proširile svoju bazu kontakata od udruga do velikih hrvatskih kompanija te proširile djelokrug svog rada, od isključivo lokalnih aktivnosti, i na međunarodnu suradnju. Vidljivost zaklada u javnosti veća je iz godine u godinu, čime se povećava i sama vjerodostojnost njih kao institucija. Obujam samog poslovanja zaklada danas i u počecima njihova osnivanja je neusporediv. Međutim, u cilju daljnjeg kontinuiranog razvoja zaklada lokalnih zajednica potrebno je osigurati mehanizme za jačanje njihovih kapaciteta (osobito financijskih) i stvaranja mreža u cilju pripreme za povlačenje sredstava iz strukturnih fondova EU.“

Na kraju navodimo jedan zanimljiv osvrt: "Prilikom organiziranja izložbe o filantropiji na nekoliko mjesta nam je rečeno kako još nikada nisu organizirali izložbu o filateliji. kompletan društveni kontekst je trenutno baziran na egzistencijalnoj panici i samoodržanju, u potpunosti su preuzete (nametnute) kapitalističke vrijednosti, a zatim i sirovo interpretirane, posebno među mladima. Čak

je i neprofitni sektor preuzeo profitnu terminologiju (socijalno poduzetništvo, filantrokapitalizam, burza volontera, neprofitni marketing itd.). Da bi preživjele, udruge počinju osnivati tvrtke, tako da se sve više gubi granica između profitnih i neprofitnih organizacija, a sredstva se mnogo lakše dobivaju za umrežavanja, okrugle stolove, konferencije, debate i razne druge skupove, nego za konkretnu pomoć pojedincima u potrebi. Humano gledište koje uvažava činjenicu kako postoje kategorije koje nisu sposobne, ne mogu, ili ne znaju, zamijenilo je mišljenje kako oni ne žele raditi. Bez obzira na sva raspoloživa sredstva, za bilo kakve svrhe potrebna je promjena mentalne paradigme. Teško da će se u sustavu koji je svemu odredio ekonomsku vrijednost, pa čak i čovječnosti (npr. broj sati volonterskog rada koji se preračunava u novčane iznose i pribraja BDP-u) išta promijeniti."

Fokusna grupa

Cilj fokusne grupe

Pored nalaza koji su prikupljeni putem anketnog upitnika, organizirana je fokusna grupa na kojoj se kroz strukturirani razgovor i razmjenu iskustava nastojalo saznati mišljenje sudionika i stavovi o mogućnostima za razvoj zaklada lokalnih zajednica i jačanje filantropije u Hrvatskoj.

O fokusnoj grupi bile su obaviještene sve zaklade kojima je poslan upitnik, a posebno su pozvane zaklade koje su dostavile ispunjen upitnik. Pozvani su i predstavnici javnog sektora identificirani kao važni za poticanje zakladništva i filantropije: Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, Ured za udruge VRH, Uprava za međunarodnu suradnju u području rada i socijalne sigurnosti Ministarstva rada i mirovinskog sustava te Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije.

Tko je sudjelovao

Na poziv se prijavilo 16 pozvanih, no neki su se ispričali zbog drugih obaveza.

Sudjelovali su predstavnici četiri zaklade koje surađuju s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnoga društva u provođenju decentraliziranog modela dodjele financijskih podrški za razvoj civilnoga društva (Zaklada za razvoj partnerstva i razvoj civilnog društva iz Pule, Kajo Dadić iz Splita, Slagalica iz Osijeka i Zamah iz Zagreba), dvije predstavnice zaklade Grada Zagreba „Zajednički put“, dvije predstavnice Ureda za udruge VRH te jedna predstavnica Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Iako pozvana, Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva nije se odazvala pozivu. Sudjelovanje je potvrdila i ravnateljica Uprave za međunarodnu suradnju u području rada i socijalne sigurnosti Ministarstva rada i mirovinskog sustava, no zbog drugih obaveza otkazala je dolazak. Ispred ODRAZ-a sudjelovale su dvije predstavnice, od kojih je jedna moderirala raspravu.

IME I PREZIME	ORGANIZACIJA	FUNKCIJA
Branka Kaselj	Zaklada Slagalica, Osijek	Upraviteljica
Edi Žitnik	Zaklada Kajo Dadić, Split	Upravitelj
Kristina Bulešić Stanojević	Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva, Pula	Upraviteljica
Drago Vručinić	Zaklada Zamah, Zagreb	Upravitelj
Milica Kesić Kiš	Zaklada Zajednički put	Djelatnica

	Zaklada Zajednički put	Djelatnica
Vesna Lendić Kasalo	Ured za udruge VRH	Zamjenica ravnatelja
Stela Fišer Marković	Ured za udruge VRH	Viša stručna savjetnica
Vlatka Valc Galešić	Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, Odsjek za koordinaciju projekata u području tržišta rada i zapošljavanja, obrazovanja i kulture, znanstvenog istraživanja i razvoja	Voditeljica Odsjeka
Lidija Pavić-Rogošić	ODRAZ-Održivi razvoj zajednice	Direktorica
Ksenija Vidović Vorberger	ODRAZ-Održivi razvoj zajednice	Voditeljica Mreže za lokalni razvoj

Tijek fokusne skupine

Prije razgovora, Lidija Pavić-Rogošić iz ODRAZ-a predstavila je koncept ZLZ te najvažnije nalaze istraživanja o mogućnostima razvoja zaklada lokalnih zajednica kojeg je ODRAZ, zajedno s partnerima na projektu, proveo 2004. godine¹⁰. Kratko je predstavila nalaze istraživanja procjena kapaciteta ZLZ-a aktualnog istraživanja.

Nakon toga se razgovaralo o različitim temama i ulogama različitih organizacija i institucija te o potrebnim koracima za unapređenje filantropije i razvoj ZLZ u Hrvatskoj.

U nastavku teksta prenosimo mišljenja sudionika fokusne grupe.

Razumijevanje koncepta ZLZ i filantropije

U Hrvatskoj ne postoji razumijevanje koncepta zakladništva, ne prepoznaje se kao dobar alat u rješavanju društvenih i gospodarskih problema u državi. U tom kontekstu ne postoji razumijevanje ni koncepta ZLZ i uloge takvih zaklada.

Iako postoji dosta primjera davanja u općekorisne svrhe, uglavnom se radi o pojedinačnim akcijama ili o samozatajnom davanju pojedinaca. U Hrvatskoj postoje i dobri primjeri korporativnog davanja te davanja javnog sektora, no još uvijek se filantropija najčešće veže uz davanje crkvi kao tradicionalno na našim prostorima.

Naglašeno je da je na našim prostorima filantropija postojala (pored zaklada, npr. zemljišne zajednice), nakon toga je došao vakuum od 50-ak godina, a ljudi su se navikli da država brine o svemu. Pojedinaac je prestao imati odgovornost prema zajednici, a odgovornost je temelj filantropije.

Postavljeno je pitanje – što se može poručiti kako bi se ZLZ razvijale i registrirale kao ZLZ? Npr. danas je u Hrvatskoj registrirano preko 190 zaklada, ali velika većina njih su humanitarnog karaktera te zaklade koje se bave stipendiranjem ili djecom. "Hrvatsko društvo ne zna postaviti prioritete pa tako ni za zaklade i ZLZ." jedan je od navoda. Treba otvoriti aktivnu i široku raspravu o

¹⁰ <http://www.odraz.hr/media/21888/zlz.pdf>

temama kao što su poticanje i jačanje socijalnog poduzetništva, rješavanju problema siromaštva na drugačiji način, o načinima poticanja zapošljavanja i sl. Prisutne zaklade smatraju da bi one mogle doprinijeti u tim područjima s obzirom na svoje dosadašnje iskustvo, znanje i ljudske kapacitete.

Što treba napraviti za poticanje razvoja ZLZ i filantropije

Zakonodavni okvir za zaklade i prepoznavanje uloge zaklada

Sudionici se slažu da Zakon o zakladama i fundacijama nije dobar te ističu kako ga je potrebno mijenjati ako se želi potaknuti zakladništvo. O tome se govori već 10-ak godina, a osnovne zamjerke su duljina i složen postupak osnivanja i registracije, ovlaštenje registracijskog tijela da diskrecijskom prosudbom odlučuje o mogućnosti osnivanja pojedine zaklade, bez obzira na ispunjenje zakonskih pretpostavki te utjecaj državnih tijela na upravljanje zakladama.

Iako je postojećim Zakonom o zakladama i fundacijama propisano osnivanje Zakladnog vijeća kao najvišeg stručnog i savjetodavnog tijela, ono nije osnovano. Zadatak Zakladnog vijeća, čijeg predsjednika i članove imenuje Vlada Republike Hrvatske, raspravljanje je o stanju zaklada i fundacija te utvrđivanje prijedloga i smjernica za poboljšanje stanja. "Takvo tijelo bi zasigurno dalo dodatni legitimitet zakladama, ukazivalo na postojeće probleme, promoviralo zakladništvo i ulogu zaklada u društvu.", navela je jedna sudionica. Postojanje jakih zaklada, uključujući i ZLZ, u interesu je države, jer one nadopunjuju programe javnog sektora u određenim područjima i mogu osigurati potrebna sredstva, koja država ne može u potpunosti pokriti.

Paralelno treba raditi na promociji zakladništva (jedina vrlo dobro poznata zaklada je Zaklada Ana Rukavina) te rješavati problem stalnog financiranja.

Zakon o porezu na dobit i Zakon o porezu na dohodak

Odredbe tih zakona o mogućnosti umanjivanja osnovice poreza za darovanja u naravi ili u novcu za općekorisne svrhe do visine 2% ukupnog prihoda ostvarenog u prethodnoj kalendarskoj godini nisu dobro napisane i nisu razumljive. Ima i zloupotrebljavanja u jednom dijelu poslovnog sektora, koji ga koristi za vlastite poslove, osnivaju vlastite udruge i naplaćuju im svoje servise. Te zakone je potrebno izmijeniti, doraditi i napisati što jasnije odredbe - što one znači za građane, a što znače za poslovne subjekte. Predstavnica Ureda za udruge je naglasila kako je to aktivnost navedena u Nacionalnoj strategiji stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016.

Ured za udruge već je nekoliko puta od Porezne uprave tražio da se iz izvještaja vidi tko koristi i daje 2% u općekorisne i filantropske svrhe. Također, Ured se zalaže za ujednačavanje terminologije te da se navodi „davanje za opće dobro“.

Iako postoji u poreznoj prijavi, građani nisu dovoljno informirani o tzv. "zakonu 2%". Nažalost, malo se zna o filantropiji i davanju za opće dobro i na razini službenika u nadležnim institucijama. Na društvenoj mreži Facebook se komentirao primjer žene iz Pule kojoj Porezna uprava nije priznala davanje za udrugu životinja, obrazlažući kako se priznaju donacije u humanitarne svrhe za potrebe ljudi, a ne životinja.

Dokumenti važni za razvoj ZLZ i filantropije

Predstavnica Ureda za udruge, želeći istaknuti vrijednost rasprave, navela je kako su u Nacionalnu strategiju stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva unesene aktivnosti vezane uz djelovanje i značaj zaklada lokalnih zajednica. Nalazi istraživanja mogli biti korisni za izradu nacрта novog Zakona o zakladama, u kojem se za ZLZ može predvidjeti poticajno okruženje.

U raspravi je spomenuta potreba kvalitetnog provođenja Kodeksa pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga, donesenog 2007. Ured za udruge je u poodmaklom postupku izmjena odnosno izrade nacrtu novog Zakona o udrugama, u kojem je predviđeno donošenje posebne uredbe Vlade kojom bi se uredilo *financiranje za opće dobro*, ne samo udruga, nego općenito organizacija civilnog društva. Time bi se načela Kodeksa ugradila u jednu takvu uredbu.

Uloga Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva u jačanju ZLZ

Potrebno je napraviti dobar i kvalitetan model ZLZ-a koji odgovara Hrvatskoj u budućnosti. Svi su se složili da u tome vodeću ulogu treba imati Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, koja može osmisliti program poticanja filantropije na lokalnoj razini (u nastavku Nacionalna zaklada), a nakon provedene javne rasprave.

Iako je Nacionalna zaklada napravila iskorak s dodjelom sredstava udrugama preko četiri zaklade koje djeluju u različitim područjima Hrvatske, udruge doživljavaju te zaklade kao dio Nacionalne zaklade. Na taj način dobra ideja decentralizacije nije zaživjela niti je percipirana i prihvaćena u smislu razvoja lokalne filantropije. Primjer su građanske inicijative, koje su polučile dobre rezultate (npr. uređenje malih sela, boćarskih igrališta, biciklističkih staza, dječjih igrališta), a od sljedeće godine ih Nacionalna zaklada prestaje financirati po uspješnom i ustaljenom modelu, nego prelazi na novi model financiranja putem internetske platforme Za dobrobit. Ideja decentralizacije nije provedena te sudionici smatraju da se taj koncept, temeljem naučenih lekcija, treba mijenjati prema većoj ili potpunoj samostalnosti tih zaklada u dodjeli sredstava. "Potrebno je novčana sredstva spustiti na lokalnu razinu." čulo se tijekom razgovora.

Također je izneseno da ako Nacionalna zaklada nastavi s dosadašnjom politikom suradnje s te četiri zaklade, neće biti mogućnosti raditi na jačanju temeljnog kapitala koji je jako bitan za dugoročni opstanak zaklada. Preporuka je da se posebnim aktom te zaklade oslobode obaveze vraćanja neutrošenih sredstava za potpore, uz uvjet da ta sredstva isključivo služe za povećanje zakladne imovine. Zaklada Zamah je radila radnu simulaciju o potrebnom iznosu zakladne imovine da bude održiva i došli su do iznosa od 900.000,00 kn.

Sudionici su razgovarali i o potrebi strateškog promišljanja u sljedećem razdoblju, kako bi se definirali ciljevi i mjere za razvoj filantropije i poticanje razvoja ZLZ. I ovdje su se sudionici složili kako Nacionalna zaklada ima glavnu ulogu, koja momentalno nije zadovoljavajuća, s obzirom da zakladama s kojima surađuje nisu omogućena dostatna sredstva za samostalne aktivnosti na terenu. U tom smislu bi se moglo provesti široko javno savjetovanje, kako bi se na dnevni red stavilo pitanje ZLZ, informirala javnost te zajedno promislilo o najboljem putu.

Prepoznato je da bi se trebalo raditi na kapacitetima zaklada te formirati ekspertnu grupu koja bi radila na osmišljavanju programa.

Uloga ministarstava

Važna je poruka ministarstvima i drugim javnim tijelima koja dodjeljuju financijske potpore - financijska sredstva koje država ima, a nema ih puno, valja iskoristiti na najkvalitetniji mogući način. Treba raditi na provođenju načela supsidijarnosti odnosno treba decentralizirati, regionalizirati i lokalizirati niz aktivnosti. Potrebna je suradnja, kako bi se kvalitetnije postavio sustav, model koji će funkcionirati.

Uprava za strateško planiranje pri Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske unije bitna je u sljedećem razdoblju, jer su koordinatori fondova EU (kohezijska politika, programi Unije). Oni

će imati opću informaciju o tome što će se događati u Hrvatskoj u sljedećem razdoblju i kako bi se trebala koristiti sredstva.

Programiranje za razdoblje 2014.-2020. je tek započelo. Izrečeno je da, iako Hrvatska ima priličan broj strategija, nedostaju provedive strategije na kojima bi se temeljio proces programiranja. Predstavnic Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije obavijestila je o planovima za programiranje za sljedeće razdoblje. Obavijestila je sudionike kako je održana sjednica Koordinacijskog povjerenstva na kojem je potvrđen prijedlog o radu šest tematskih grupa + jedna koja se odnosi na nacionalni program reformi. U međuvremenu, raspisan je natječaj i izabrani su predstavnici organizacija civilnoga društva u tematske radne skupine za pripremu programskih dokumenata za strukturne i Kohezijski fond.

Mogući donatori

Osim o Nacionalnoj zakladi, treba razmišljati o drugim postojećim izvorima financijskih sredstava, kao što su ministarstva i tijela državne uprave te lokalne zajednice, počevši od Grada Zagreba koji je najveći donator ukupno gledano.

Govorilo se o potrebi osvještavanja ministarstava kako bi svoja novčana sredstva davali preko zaklada lokalnih zajednica, dok bi putem svojih natječaja financirali strateške projekte od nacionalne važnosti. Moderatorica je navela primjer iz sredine 90-ih godina prošlog stoljeća kad je Ministarstvo zaštite okoliša nekoliko godina povjeravalo dodjelu sredstava jednoj organizaciji za zaštitu okoliša.

Predstavnic Ureda za udruge je spomenula kako je u skladu s predviđenom aktivnosti Nacionalne strategije za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva, osnovano međuresorno povjerenstvo za koordinaciju financiranja iz nacionalnog proračuna, što će kasnije biti vezano i za sredstva iz fondova EU. Sva ministarstva će do kraja 2012. morati imati pripremljen plan natječaja za sljedeću godinu, a početkom 2013. te će planove morati i javno predstaviti.

Postavljeno je i pitanje o načinu animacije JLS-a kako bi se i na lokalnoj razini usvojili neki zajednički kriteriji za raspisivanje natječaja i transparentne procedure te kako bi se dobivale povratne informacije o stanju i prioritetima terena. I tu je riječ o velikim novčanim sredstvima, a često se događa da predstavnici lokalnih vlasti dijele potpore po svom nahođenju.

Istaknuto je kako su manji natječaji (npr. za građanske inicijative) jako dobri za poticanje građanskog aktivizma u manjim sredinama; javljajući se na takve natječaje male inicijative i udruge nauče projektno razmišljati i pisati projekte. Postoje primjeri gdje se male inicijative i udruge javljaju na natječaje u obliku dopisa, ne razumiju kriterije natječaja, navikli su da novac dobiju tako da nekoga „vuku za rukav“ ili iz proračuna JLS.

Što ZLZ mogu učiniti

Jedan od sudionika je naglasio da većina zaklada u Hrvatskoj ne zna što je novo u zakladništvu u svijetu, gdje se događaju važne stvari: "Zakladništvo preuzima dio uloge u razvoju gospodarstva, ono nudi nove strukture i fleksibilnost". U Hrvatskoj, država još uvijek ne prepoznaje potencijal zapošljavanja u udrugama, zakladama i ostalim organizacijama civilnog društva. "U SAD-u se, na primjer, privatne tvrtke mogu baviti socijalnim aktivnostima (socijalne inovacije)." naveo je predstavnik zaklade Zamah te najavio održavanje foruma o zakladništvu početkom 2013., na kojem će glavna tema upravo biti socijalne inovacije.

Razgovaralo se o tome što same ZLZ mogu napraviti za bolju prepoznatljivost i uvjete djelovanja:

Predstavница zaklade Slagalice navela je neke moguće aktivnosti: "Zaklade mogu provoditi nacionalnu kampanju za promociju filantropije na regionalnoj razini: npr. za bolje provođenje „zakona o 2%“, zagovarati sustavno izdvajanje iz neto dobiti javnih trgovačkih društava koje su u vlasništvu države ili regionalne/lokalne samouprave (npr. 0,5 do 1% na godišnjoj razini) u svrhu jačanje zakladne imovine ili za organizirani sustav dodjele potpora na regionalnoj razini za zajednički dogovorene prioritete, čime bi se stvorili dugoročno stabilni regionalni/lokalni izvori financiranja i sl."

ZLZ mogu dati doprinos nacionalnom programiranju s obzirom da znaju potrebe i stanje na terenu. Inovativan način rada mogao bi biti da se javljaju na natječaje u ime nekoliko manjih udruga, koje same nemaju kapacitete za predlaganje projekata, naročito za potpore iz fondova EU. To bi mogle raditi ZLZ koje surađuju s Nacionalnom zakladom i tako doprinijeti većoj apsorpciji sredstava (no, to im se mora dati kao mogućnost). Jedna je sudionica navela da "ZLZ mogu biti lokalni izvori potpore za premošćivanje problema pred-financiranja ili među-financiranja lokalnih organizacija koje provode projekte financirane iz fondova EU, ukoliko se dogovori shema u kojoj bi i lokalna/regionalna samouprava bila obavezna sudjelovati u osnivanju takvih fondova na lokalnoj razini."

ZLZ djeluju na određenom zemljopisnom području te pridonose razvoju resursa zajednice i utječu na njihov razvoj. Sudionici su naveli da ZLZ radeći na terenu prepoznaju probleme, analiziraju potrebu za pružanjem pojedinih socijalnih i drugih usluga. Dodjeljivanjem potpora podržavaju različite projekte koji te probleme ublažavaju ili rješavaju te putem kojih se pružaju usluge koje nisu dostupne. Na taj se način pridonosi osjećaju zajedništva i lokalnog identiteta i aktivnom uključivanju lokalnih stanovnika za poboljšanje kvalitete života u njihovim zajednicama. ZLZ su navele da treba poraditi na prepoznavanju te važne uloge i u javnom i u poslovnom sektoru, ali i u široj javnosti.

Ima li pomaka u zadnjih deset godina u razvoju ZLZ i filantropije: neformalna mreža ZLZ

Istaknuta je poražavajuća činjenica da se u Hrvatskoj neprestano ponavljaju gotovo isti rezultati istraživanja, ne samo vezano uz ovo istraživanje o zakladništvu, već i po pitanju provedbe fondova EU i razvoja općenito.

Kao napredak je navedeno nedavno osnivanje neformalne mreže ZLZ. Prepoznata je potreba za udruživanjem te su četiri prisutne zaklade inicirale osnivanje te mreže, kako bi zajedničkim nastojanjima poboljšale okvir za djelovanje i prepoznatljivost ZLZ. "To znači da se stvorila kritična masa i da će na sve te procese koji su pokrenuti mreža vršiti pritisak.", naglasili su prisutni predstavnici ZLZ.

Mreža će vršiti i pritisak na medije, prvenstveno javne. Novi program Hrvatske televizije HRT 3 je prepoznat kao medijski prostor u kojem bi se moglo govoriti o filantropiji, jer je njegova misija otvoriti televizijski prostor važnim temama, institucijama i javnosti.

Jedna od preporuka novoj neformalnoj mreži zaklada bila bi okupljanje i educiranje zaklada o pisanju projekata za fondove EU. Naime, jedan od nalaza aktualnog istraživanja ukazao je kako su kapaciteti zaklada za pisanje projekata za dobivanje sredstava iz fondova EU slabi.

Važnost postojanja ZLZ za ruralna područja

Jedan od ciljeva istraživanja je bio ispitati važnost postojanja ZLZ za manje organizacije civilnog društva u ruralnim područjima. Odgovor na to pitanje raspravljen je s relevantnim dionicima iz sva tri sektora s područja sjeverozapadne Hrvatske, koji su sudjelovali u procesu osnivanja lokalnih akcijskih skupina (LAG-ova) prema načelima pristupa EU ruralnom razvoju LEADER. Objašnjen je koncept ZLZ, a nakon toga se razgovaralo o mogućnostima i pretpostavkama za osnivanje te postojećoj kulturi davanja na njihovom području.

Pristup LEADER i LAG-ovi

LEADER¹¹ je kratica koja označava „vezu među aktivnostima razvoja ruralnog gospodarstva.“ To je metoda mobiliziranja potencijala ruralnih zajednica na provedbi razvoja svog područja. Sastoji se od sedam osnovnih načela: održivi ruralni razvoj koji se temelji na očuvanju i uravnoteženom razvoju okolišnog, društvenog i gospodarskog kapitala; pristup temeljen na osobitostima područja; pristup odozdo prema gore kroz uključivanje svih raspoloživih snaga u lokalnim zajednicama; uspostavljanje lokalnih partnerstva u obliku lokalnih akcijskih grupa - LAG-ova; inovativnost; integralan i višesektorski pristup, umrežavanje i suradnja.

LEADER ohrabruje ruralna područja da propitkuju nove načine prevladavanja razvojnih poteškoća s kojima se susreću, kao što su starenje stanovništva, niska razina pružanja usluga ili manjak prilika za zapošljavanje. LEADER promiče drukčiji pristup razvoju u odnosu na raniji način sektorskog pristupa ili onog fokusiranog samo na pojedine skupine korisnika, a koji se primjenjuju kod oblikovanja „klasičnih“ javnih politika. Kroz ovaj se pristup facilitira uspostava veza između lokalnih aktera i sektora, koji često rade izolirano, ali također promovira povezivanje među ruralnim područjima.

Povezivanjem lokalnih aktera i sektora započinje rad na stvaranju lokalnih partnerstva, nazvanih lokalne akcijske grupe (LAG). Te su grupe originalan i važan dio pristupa LEADER. LAG-ovi imaju zadatak izrade i provedbe lokalnih razvojnih strategija te poticanje lokalnog održivog razvoja, okupljajući i kombinirajući postojeće ljudske i financijske resurse iz javnog, privatnog i civilnog sektora.

Tko je sudjelovao

Okupljeni su predstavnici različitih dionika iz ruralnih područja tri županije: Varaždinske, Krapinsko-zagorske te Koprivničko-križevačke županije. Pored tri predstavnika općina i jedne predstavnice grada, bio je i predstavnik turističke zajednice, četiri udruge, predstavnik kulturno-umjetničkog društva te jedan predstavnik *cluster*a za ruralni razvoj.

IME I PREZIME	ORGANIZACIJA
Draga Bitar	LAG Prizag
Jasenska Grubješić	Udruga Varasdinium

¹¹ Kratica izvedena iz francuskog izraza „Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale“

Kristina Matijašec	Grad Novi Marof
Mateja Margić	LAG Izvor
Mihael Španić	Općina Ljubešćica
Mirko Koren	KUD Mak, Trnovec
Nevenka Benjak	Općina Konjščina
Valentina Valjak	Općina Gornja Rijeka
Zvonimir Novak	EUVITA Cluster
Krunoslav Đurec	Turistička zajednica Kalnik
Monika Martinković	Udruga mladih "Tri rijeke", Veliki Bukovec

Mišljenje o ZLZ i važnosti za financiranje ruralnih OCD-a

Sudionicima fokusne skupine sviđa se ideja o zakladama lokalne zajednice i smatraju da bi postojanje takve organizacije bilo vrlo korisno za financiranje civilnih inicijativa i projekata postojećih udruga, koje su uglavnom male i rade na volonterskom principu. "Potreba za osnivanjem zaklade lokalne zajednice postoji u ruralnim područjima, koja su u dosadašnjem razvojnem periodu u izvjesnoj mjeri bila zapostavljena i u kojima je, povezivanjem vlastitih raspoloživih snaga, uz okupljanje i angažman svih ljudskih i materijalnih potencijala, moguće puno napraviti za opće dobro svoje zajednice." mišljenje je jedne sudionice. Druga je sudionica navela da se udruge sada oslanjaju uglavnom na sredstva koja dobivaju za rad iz proračuna JLS te bi ZLZ predstavljale novi izvor financiranja.

Ipak, smatraju da ideja osnivanja novih ZLZ u ruralnim prostorima postojećim lokalnim snagama nije previše realna. Za provedbu takve ideje je potrebno dosta animacije i mnogo vremena za njenu realizaciju, od okupljanja relevantnih ljudi, prikupljanja financijskih sredstava, vođenja zaklade, njenog promoviranja, provođenja programa.

Uspostavljanje nacionalnog modela za podupiranje ZLZ i filantropije

Smatraju da bi ideja bila provediva da postoji nacionalni program poticanja i financiranja aktivnosti za osnivanje ZLZ, gdje bi se kombinirao pristup odozdo i pristup odozgo. To bi trebao biti dugoročno planirani program, koji bi se sustavno i dugoročno provodio kroz poticanje, jačanje lokalnih kapaciteta, financiranje i kontinuirano pružanje tehničke pomoći. jedna je sudionica navela: "Mislim da je to jedini način da to bude ozbiljno, inače je sve opet još jedna organizacija s nesigurnim opstankom."

Čini im se da bi bilo najprikladnije da takav program osmisli na nacionalnoj razini Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva. Prethodno bi se trebala provesti procjena potreba, kako bi takav program odgovarao i koristio malim zajednicama. To bi trebao biti decentralizirani program, koji bi imao doticaj sa zajednicama i organizacijama na terenu, što bi doprinijelo prepoznatljivosti, lakše bi se izgradilo povjerenje prema takvoj lokalnoj odnosno regionalnoj mogućnosti dobivanja sredstava za provođenje projekata u ruralnim zajednicama. S obzirom na pristup LEADER i LAG-ove, trebalo bi se razmisliti na koji način obuhvatiti i taj aspekt. Daljnji korak, uvjetovan i poboljšanjem gospodarske situacije, mogao bi biti repliciranje tog programa na regionalnim razinama.

Ideja ZLZ, da je na taj način osmišljena i provedena prije 10-ak godina bila bi dobrodošla, no nažalost nije gotovo ništa pokrenuto i napravljeno, iako je to bila aktivnost navedena u Nacionalnoj strategiji za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva. Nažalost, država kasni i s

tim, ali i s financiranjem LAG-ova te ono malo vitalnih inicijativa na taj način, ne da podupire, nego "ubija". Jedan se sudionik nije složio s tim mišljenjem, a jedna sudionica, iako se slaže s konstatacijom, smatra da "treba početi s inicijativom i valjda će rezultati doći, treba se više truditi".

Pretpostavke za osnivanje ZLZ u ruralnim zajednicama

Sudionici su prepoznali da postoje aktivne udruge na njihovom području te da provode korisne projekte za lokalnu zajednicu. Smatraju da postoji pozitivno mišljenje o ljudima uključenima u rad udruga, međutim potrebno je raditi na uključivanju mladih, kao i aktiviranju istaknutih i cijenjenih osoba u rad udruga. Udruge bi trebale biti uspješnije u prikupljanju sredstava za rad, no za to nemaju niti kapaciteta niti znanja i vještina.

Jedna je sudionica navela: "Mi, koji već radimo u udrugama često ni sami ne znamo zašto te što nas motivira. To je jednostavno ljubav prema nečem višem i zato trošimo svoje vrijeme i često puta novac. Međutim, danas je teško uključiti mlade koji nemaju posao i nakon završenog studija na teret su roditeljima. Što im reći, ponuditi?"

Iako su identificirani neki lokalni gospodarski potencijali, polovina ispitanika smatra da nema realne mogućnosti značajnijih donacija od gospodarstva. Drugi dio smatra da unatoč gospodarskoj krizi i teškom stanju u gospodarstvu, pojedini lokalni gospodarski subjekti i danas dobro posluju te se uključuju kao donatori u realizaciju programa i projekata udruga, samo treba ponuditi prave projekte.

S obzirom na moguće davanje podrške zajednice procesu osnivanja ZLZ, šest ispitanika smatra da se postojeći ljudski potencijal zadnje dvije-tri godine usredotočio na osnivanje LAG-a i izradu strategije te provođenje nekih manjih aktivnosti (npr. Prigorsko zagorski sejem) te da bi bilo teško mobilizirati iste ljude i na aktivnostima za osnivanje ZLZ. Ionako se radi o volonterskom doprinosu, prije svega povremenom. No, preostali sudionici smatraju da bi se vjerojatno u inicijativu uključio dio istih ljudi, ali bi prije svega zadatak nositelja inicijative bio da pravim informacijama i promoviranjem značenja ZLZ za ukupni razvoj područja, potakne i mobilizira i ostale dionike. Jedna je sudionica navela: "Teško je, ali još uvijek ima entuzijasta koji će svoje slobodno vrijeme potrošiti za dobru stvar."

Većina smatra kako je jedan od problema teško uspostavljanje partnerskih odnosa između različitih sektora, iako je zadnjih godina, kroz LEADER proces, došlo do senzibilizacije svih sektora, nešto više javnog i civilnog, a manje poslovnog. Iskustvo pokazuje da nema u tim zajednicama dovoljno vitaliteta za zajedničko rješavanje problema, angažiranost većeg broja ljudi za dobrobit zajednice te za značajni dijalog između stanovnika o problemima u zajednici. Najmanje je iskazano povjerenje u institucije države. Dvije su se osobe djelomično složile s navedenim. Predstavnik *cluster*a navodi: "Poslovni sektor je malo uključen i nedovoljno motiviran u procesu organiziranja LAG-ova. Potencijal za angažiranje na zajedničkom rješavanju problema i doprinos unapređenju kvalitete života i razvoja JLS je u stvarnosti znatno veći, ali ne dolazi do izražaja. ZLZ ima mnogo opravdanja (ali ne usitnjeno, već po mogućnosti za više JLS), no treba osigurati dosljednu primjenu svih principa razvoja partnerskih odnosa i koncepta održivog razvoja te spriječiti samo formalno organiziranje."

Ispitanici smatraju da lokalna samouprava financijski potpomaže rad lokalnih udruga, ali je potrebno više raditi na transparentnosti - izvještavanju javnosti o planovima i odlukama te uključivanju javnosti u donošenje odluka. Polovina ispitanika misli da lokalna samouprava dovoljno zna o mehanizmima davanja financijskih potpora, dok druga smatra da tu ima dosta prostora za napredak.

Na pitanje o postojanju istaknutih pojedinaca iz različitih sektora koji mogu sudjelovati u razvoju i radu ZLZ, većina smatra da ih ima, no mišljenja su bila podvojena o mogućnostima za njihov angažman. Jedan je sudionik naveo "da postoje, međutim potrebno je mnogo vremena i energije da se takvi pojedinci animiraju". Jedna je sudionica navela da zapravo ne zna imaju li pojedinci više snage i volje, jer je na "osnivanje LAG-a utrošeno par godina, a rezultati nisu kakve smo očekivali".

Kultura davanja za opće dobro

Više od 2/3 ispitanika smatra kako je razina filantropije u njihovom kraju u povojima, dok jedan ispitanik nije mogao procijeniti. Samo su dva ispitanika navela da je relativno razvijena, od kojih je jedna mlada ispitanica navela sljedeće: " Mislim da je naša zajednica osjetljiva na probleme pojedinaca u našoj okolini. Općina svake godine daje jednokratnu novčanu pomoć studentima i novorođenoj djeci. Brojni imućniji pomažu siromašnijima u zajednici, no to je nešto čime se ne hvale. Radi se na okupljanju mladih, uređuje se okoliš, mjesni odbori pokrenuli su uređenje prostora za druženje i rekreiranje stanovnika općine. Mislim da smo unatoč teškoj financijskoj situaciji osjetljivi na potrebe i da radimo za dobrobit drugih."

Jedan sudionik je naveo: "Ljudi se sve manje uključuju u organizacije civilnog društva, sve manje imaju volje raditi nešto za opću korist. Vjerujem da je za to dobrim dijelom kriva i državna politika, koja ne potiče i ne promovira te vrijednosti u društvu." Druga je sudionica navela: "Splet ukupnih okolnosti utječe na slabo razvijen osjećaj za opće dobro i za brigu o ljudima u susjednom dvorištu. Zavladao je stanje kolektivne letargije i osjećaj da „mali ljudi“ ne mogu promijeniti nešto na bolje. Upravo ovakvo stanje je potreba i izazov da se društvo pokrene i da malim potezima i promjenama, zajednički, poradi na dobrobit svih članova zajednice." Čuli smo i mišljenje da ljude učiti da proračun lokalne zajednice nije jedini koji financira određene aktivnosti.

Na upit o tradiciji davanja u općekorisne svrhe, smatraju da najviše daje lokalna samouprava te pojedinci koji daju samoinicijativno, bez obzira na bogatstvo. Daju i poduzeća, prvenstveno privatna, ali su i udruge prepoznate kao one koje daju u općekorisne svrhe. Jedan ispitanik je izjavio kako sve ovisi o onome tko provodi akcije prikupljanja sredstava u zajednici. Prema njihovom mišljenju, najviše se daje za humanitarne i dobrotvorne svrhe. Neki su dodali da se daje i za očuvanje tradicije te sport.

Kao razlog da se ne daje više prije svega se navode loše materijalne prilike. Jedan od razloga jest i zatvorenost ljudi za tuđe probleme te orijentacija na vlastite interese.

Razlog što se ne daje više je, pored nepostojanja kulture davanja, neangažiranost te nezainteresiranost ljudi za probleme u zajednici. Problem je u svijesti ljudi koji još uvijek misle da se država treba brinuti za probleme. "Vjerujem da se u vremenu teške financijske situacije izdvaja onoliko koliko se može.", naglasila je jedna sudionica.

Fondovi EU

Filantropija u EU fondovima

Istraživanjem mogućih izvora financiranja iz fondova EU, došli smo do nekih od fondova EU za koje smatramo da bi zaklade mogle prijavljivati projekte filantropskog karaktera:

- Pretpristupni instrument IPA kroz komponentu I., 2012/2013 Organizacije civilnoga društva - unutarnji kontrolni mehanizam za osiguravanje standarda EU: Poticanje inovativnih oblika filantropije u lokalnim zajednicama, za potporu održivosti OCD. Informacija prema prezentaciji održanoj na Trećim danima EU fondova u listopadu 2012. godine u Zagrebu.

http://www.mrrfeu.hr/UserDocsImages/dani-eu-fondova/Prezentacije/Ured%20za%20udruge_pptx%20%5BRead-Only%5D.pdf

- Pretpristupni instrument IPA kroz komponentu IV., razvoj ljudskih potencijala i prioritetnu os 5., Jačanje uloge civilnog društva za bolje upravljanje, nudi mogućnosti za financiranje projekata filantropskog karaktera <http://www.ljudskipotencijali.hr/Kontakti/civilno-drutvo.html> i prezentacija održana na Trećim danima EU fondova u listopadu 2012. godine u Zagrebu o potporama EU za organizacije civilnog društva

http://www.mrrfeu.hr/UserDocsImages/dani-eu-fondova/Prezentacije/Ured%20za%20udruge_pptx%20%5BRead-Only%5D.pdf

– Program „Europa za građane“ gdje je Ured za udruge Vlade RH imenovan koordinatorom provedbe programa i djeluje u svojstvu Kontakt točke za program Europa za građane.

<http://www.uzuvrh.hr/stranica.aspx?pageID=45>

– Programi prekogranične suradnje koji nude mogućnosti financiranja za projekte neprofitnih organizacija u različitim sferama.

<http://www.mrrfeu.hr/default.aspx?id=468>

- Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR) program je za koji natječaj objavljuje direktno Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj. Opći ciljevi ovog instrumenta su doprinos razvoju i jačanju demokracije i vladavine prava te poštivanju svih ljudskih prava i temeljnih sloboda u okviru politike Zajednice o razvojnoj suradnji i ekonomskoj, financijskoj i tehničkoj pomoći trećim zemljama, u skladu s vanjskom politikom Europske unije u cjelini. Ovo je jedini natječaj koji smo identificirali, a koji u zadnja dva natječaja nudi mogućnost *sub-grantinga*. Natječaj se objavljuje jednom godišnje i za ovu godinu je zatvoren 1. listopada 2012. godine. Objavu natječaja za narednu godinu treba pratiti na stranicama Delegacije.

<http://www.delhrv.ec.europa.eu/?lang=hr&content=4267>

- Program Kultura 2007. – 2013. ima tri osnovna prioriteta programa, a to su promicanje transnacionalne mobilnosti kulturnih djelatnika kao i kulturno umjetničkih djela i proizvoda te promicanje međukulturnog dijaloga. Ova tri prioriteta okosnica su svakog projekta koji je sufinanciran sredstvima programa EU Kultura. Više o samom programu i zadnjim rokovima za prijavu na službenim stranicama Kulturne kontakt točke pri Ministarstvu kulture RH. Kulturna kontaktna točka – KKT (Cultural Contact Point – CCP) je odjel osnovan pri Upravi za međunarodnu kulturnu suradnju Ministarstva kulture koji je zadužen za provedbu programa Kultura 2007. – 2013. Europske unije.

<http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=95>

Također, nakon isteka proračunskog razdoblja 2007. – 2013. novi programi će stupiti na snagu i biti aktivni za iduće proračunsko razdoblje 2014. – 2020.

Konkretno program Creative Europe će zamijeniti, između ostalih, i program Kultura stoga se o ovom programu treba dodatno informirati. Program Creative Europe je novi program EU-a posvećen kulturnom i kreativnom sektoru, predložen od strane Europske komisije 23. studenoga 2011. Prijedlog je trenutno na razmatranju u Vijeću ministara i Europskom parlamentu. Više informacija o ovom programu dostupno je na: http://ec.europa.eu/culture/creative-europe/index_en.htm

Jedan od programa koji će stupiti na snagu u novom proračunskom razdoblju jeste „Erasmus za sve“ http://ec.europa.eu/sport/erasmus-for-all/index_en.htm koji će podržavati programe iz oblasti obrazovanja, treninga, mladih i sporta.

Što se tiče strukturnih i kohezijskih fondova koji će biti dostupni nakon ulaska Hrvatske u EU, Europski socijalni fond pružat će mogućnost za financiranje filantropskih projekata zaklada. Više informacija o Europskom socijalnom fondu dostupno je u okviru prezentacije http://www.safu.hr/datastore/filestore/10/Europski_socijalni_fond.pdf o spomenutom fondu koja je održana na Trećim danima EU fondova u listopadu 2012. godine u Zagrebu.

I na kraju, informacije o EU fondovima koji su trenutno na raspolaganju mogu se pronaći na stranicama Delegacije Europske unije u Republici Hrvatskoj <http://www.delhrv.ec.europa.eu/?lang=hr&content=4445>, kao i o fondovima koji će biti na raspolaganju nakon ulaska u EU <http://www.delhrv.ec.europa.eu/?lang=hr&content=4394>

U iznalaženju odgovora na pitanja o EU fondovima raspoloživim zakladama od koristi bi mogao biti i „Vodič kroz fondove Europske unije“

http://zaklada.civilnodrustvo.hr/upload/File/hr/izdavastvo/digitalna_zbirka/vodic_kroz_fondove_eu.pdf kojeg je pripremila Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva prema engleskom izvorniku „A Guide to European Union Funding for NGOs Accessing Europe’s Largest Donor“ kojeg je izdao ECAS - European Citizens Action Service. Ovaj vodič se dotiče i definiranja pojma zaklada i funkcioniranja sektora zaklada u novim zemljama članicama EU-a kao i fondova na koji se mogu prijavljivati neprofitne organizacije, što su svakako i zaklade. Vodič također daje pregled i kohezijskih i strukturnih fondova koji će biti na raspolaganju Hrvatskoj nakon ulaska u EU kao i pretpristupnih fondova koji su trenutno na raspolaganju.

Ured za udruge izdao je publikaciju o Europskom socijalnom fondu, koja je dostupna na sljedećem linku: http://www.rerabbz.hr/dokumenti/ESF_podrska_udrugama.pdf

Mogućnosti za *sub-granting* su vrlo limitirane, kako je već prije navedeno. Ne očekuje se da će takva mogućnost postojati u većem obimu niti u sljedećem financijskom razdoblju.

Prema dostupnim informacijama jedan od projekata, koji predlaže Ured za udruge za razdoblje 2014.-20120., je "Poticanje inovativnih oblika filantropije u lokalnim zajednicama za održivost organizacija civilnog društva", koji bi se financirao iz Europskog socijalnog fonda. Ovaj prijedlog još nije službeno prihvaćen.

Iskustva zaklada lokalnih zajednica iz EU

Informacije koje su dobivene kroz prepisku s kolegama iz europskih ZLZ i mreža dobili smo slične odgovore. Ni oni nisu identificirali posebne fondove koji financiraju filantropiju kao takvu, već se javljaju na različite natječeaje fondova koji financiraju projekte s područja kojim se bave. Neke su

ZLZ navele da se ne javljaju na natječajne iz fondova EU, a neke su imale i negativno iskustvo s decentraliziranom dodjelom sredstava.

Kontaktirane su sljedeće ZLZ i organizacije:

IME I PREZIME	ORGANIZACIJA	DRŽAVA
Boris Strečanský	Centrum pre filantropiu / Centar za filantropiju	Slovačka
Iwona Olkiewicz	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce / Akademia za razvoj filantropije u Poljskoj	Poljska
Jiří Bárta	Nadace VIA / Zaklada VIA	Republika Češka
Clare Brooks	Community Foundation Network / Mreža ZLZ (sada u Australian Communities Foundation)	Velika Britanija
Jenny Hodgson	Global Fund for Community Foundations / Globalni fond za ZLZ	Južnoafrička Republika

Zaklada VIA ne koristi fondove EU, njihovi su donatori uglavnom iz Češke, SAD te kompanije.

Jedan od najboljih primjera uspješne distribucije sredstava iz EU putem ZLZ je primjer iz Sjeverne Irske, gdje je Zaklada lokalne zajednice Sjeverne Irske (The Community Foundation for Northern Ireland - CFNI) dodijelila veći broj potpora malim organizacijama u zajednici, kao dio programa izgradnje mira. No, tu se radilo o posebnom programu PEACE, osnovanom za pomoć konsolidiranju mirovnog procesa u Sj. Irskoj, financiranom iz četiri strukturna fonda (u najvećem postotku iz Europskog fonda za regionalni razvoj, zatim Europskog socijalnog fonda te manjim dijelom iz fondova za poljoprivredu i ribarstvo). Samo tijekom razdoblja PEACE I, dodijeljeno je 42 milijuna £ za preko 2.000 projekata.

Drugi je primjer Zaklada lokalne zajednice Prešov iz Slovačke, koji pokazuje loše iskustvo. Ministarstvo obrazovanja je ugovorilo sa ZLZ Prešov dvogodišnji program za poboljšanje pristupa obrazovanju, financiran iz Europskog socijalnog fonda. Program, u visini od 375,000 €, uz partnerstvo s lokalnim sveučilištem, završen je krajem 2008., s tim da je ZLZ morala inicijalno uložiti svoja sredstva, koja je naknadno Ministarstvo trebalo refundirati. Kako tijekom dvije godine Ministarstvo nije uplatilo nikakva sredstva, ZLZ je uzela bankovni kredit od 135,000 € kako bi završila projekt. Završni udarac je napravilo Ministarstvo, pismom obavijestivši ZLZ da otkazuje ugovor, jer je jedan savjetnik na projektu zakasnio podnijeti izvještaje o nadzoru nad projektom te da neće refundirati troškove čitavog projekta.¹²

Jenny Hodgson je navela da je veliki problem za većinu ZLZ koje razmišljaju o fondovima EU, to što proces odobravanja dugo traje te može dovesti u opasnost male organizacije koje nemaju financijske rezerve. Ona je ukazala na primjer iz Prešova. Boris Strečanský iz slovačkog Centra za filantropiju je naveo da postoji skepticizam prema fondovima EU, upravo temeljem lošeg iskustva te ZLZ. I on upozorava da su proračuni projekata financiranih iz EU uglavnom veći od proračuna ZLZ te ih to stavlja u ranjivi položaj, s obzirom da nemaju dovoljne kapacitete za administrativno i izvještajno opterećenje koje je pred njih stavila domaća EU birokracija. Prema njegovom saznanju nije bilo posebne sheme za *sub-granting* iz fondova EU namijenjenog za lokalne organizacije.

¹² Izvor: <http://www.alliancemagazine.org/en/content/government-contract-proves-undoing-slovak-community-foundation>

"U našem smo radu zagovarali potrebu da velike multilateralne institucije, kao što je EU, rade sa ZLZ s obzirom da one uglavnom mogu doći do različitih dijelova zajednice, do kojih veliki donatori ne mogu doprijeti. Također, EU mora razumjeti dinamiku lokalnih filantropskih institucija koje su važne za civilno društvo i koje mogu okupiti članove zajednice, ojačati javno povjerenje i osigurati dodanu vrijednost vanjskom financiranju." navela je Hodgson.

Iwona Olkiewicz je navela da programi EU ne podupiru direktno filantropiju. Oni se fokusiraju na stvaranje radnih mjesta i probleme nezaposlenosti, položaj žena u društvu i dr. U Poljskoj se ZLZ prijavljuju na fondove EU kako bi provele neke svoje aktivnosti, koje su u skladu s misijom ZLZ, ali i s ciljevima fondova EU. Radi se o obrazovnim kampanjama, promociji volonterstva, obrazovanju mladih, promociji odgovornog ponašanja i sl. Upozorava na komplicirane procedure koje su razvijene u Poljskoj, Slovačkoj i nekim drugim zemljama. U Poljskoj postoji problem međufinanciranja, s obzirom da se sredstva dobivaju tek nakon odobravanja izvještaja, što traje i nekoliko mjeseci. No, u Slovačkoj je situacija još teža, jer ne postoji predfinanciranje i uplata u ratama, već korisnik mora uložiti svoja sredstva, a povrat se može ostvariti tek nakon odobravanja izvještaja. I ona navodi slučaj ZLZ Prešov, koji je doveo do njenog zatvaranja. Što se tiče mogućnosti *sub-grantinga*, prema njenom saznanju, ono nije moguće.

Zaključci

Iako je zadatak ovog istraživanja bio fokusiran na tri pitanja (kapacitet ZLZ za apsorpiranje fondova EU, filantropija u fondovima EU te važnost postojanja ZLZ za manje organizacije civilnog društva u ruralnim područjima), tijekom provođenja istraživanja nametnula se potreba za širim sagledavanjem problematike djelovanja ZLZ u Hrvatskoj, mogućnosti i potreba za poboljšanjem stanja te općenito razine filantropije.

Stoga je u zaključcima naveden i dio koji se odnosi na taj širi kontekst djelovanja.

O zakladama lokalnih zajednica u Hrvatskoj

Zbog čega su ZLZ važne

- ZLZ su važne za razvoj lokalnih zajednica, jer je njihova primarna uloga promoviranje i poticanje građanskog aktivizma na lokalnoj razini financiranjem malih projekata i inicijativa te povezivanje ključnih dionika u lokalnim zajednicama. Nažalost, u zadnjih desetak godina u Hrvatskoj nije puno napravljeno za razvoj ZLZ i poticanje filantropije u lokalnim zajednicama
- Javna vlast ne prepoznaje ZLZ kao dio infrastrukture za razvoj lokalnih zajednica (koje imaju veliki socijalni kapital, kako je naveo jedan od ispitanika), iako su one prisutne u zajednici te mogu pridonijeti društvenom razvoju na lokalnoj razini
- ZLZ mogu pridonijeti provođenju javnih politika pokrivanjem područja koja se nedovoljno financiraju ili se uopće ne financiraju iz javnih sredstava te razvoju međusektorskog partnerstva za zajedničko promicanje općeg dobra i razvoja na lokalnoj razini

Što treba napraviti za poboljšanje uvjeta djelovanja ZLZ

- Za poboljšanje okruženja za djelovanje ZLZ potrebno je poboljšati zakonsku regulativu, od Zakona o zakladama i fundacijama (pojednostaviti postupak osnivanja, smanjiti utjecaj državnih tijela na upravljanje zakladama, pojasniti neke odredbe, npr. visinu osnivačkog pologa i sl.) do zakona koji reguliraju porezne olakšice za financiranje za opće dobro (kako bi bili poticajni za davanje u opće svrhe)
- Provesti istraživanje o vidljivosti, ugledu i ulozi ZLZ u lokalnim zajednicama (nacionalno istraživanje) kako bi se dobili početni podaci i definiralo daljnje djelovanje, što je i predviđeno Nacionalnom strategijom stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva; takvo bi istraživanje valjalo provoditi redovito (kao i slična istraživanja koja se bave udrugama).
- Nužno je dodatno ulaganje u jačanje kapaciteta postojećih i osnivanje novih ZLZ, kojima bi svrha bila podrška razvoju lokalne zajednice te podupiranje rada manjih udruga i građanskih inicijativa; u skladu s Nacionalnom strategijom stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva 2012.-2016., nositelj mjere za razvoj filantropije i zakladništva treba pokrenuti javnu raspravu o novim programima poticanja filantropije na lokalnoj razini, koji će omogućiti uvećavanje zakladnih imovina i osigurati održivost i samostalnost ZLZ
- Potrebno je pratiti i utjecati na rad međuresornog povjerenstva za koordinaciju financiranja iz nacionalnog proračuna, kako bi se postigla kvalitetnija raspodjela sredstava iz javnih izvora te stvorili uvjeti za daljnju decentralizaciju dodjele financijskih potpora udrugama koje pridonose

razvoju lokalnih zajednica. Značajnu ulogu mogu imati ZLZ, koje bolje poznaju potrebe u lokalnoj zajednici i kapacitete udruga koji djeluju u njima

Što ZLZ mogu napraviti

- Pozdravljeno je osnivanje neformalne mreže ZLZ te su prepoznate neke aktivnosti koje bi mogla, zajedno s drugim relevantnim dionicima, poticati i provoditi, kao npr.:
 - provođenje nacionalne kampanje za promociju filantropije i poreznih olakšica za građane i poslovni sektor, u suradnji s medijima, prvenstveno javnim
 - dodjele nacionalnih filantropskih priznanja i/ili nagrada
 - poticanje provedbe istraživanja o filantropiji i zakladništvu
 - edukacija i jačanje kapaciteta ZLZ
 - poticanje ministarstva i TDU da novčana sredstva koja imaju na raspolaganju za manje financijske potpore daju preko zaklada lokalnih zajednica i sličnih organizacija
 - poticanje JLS na usvajanje zajedničkih kriterija za raspisivanje natječaja i izradu procedura u cilju veće transparentnosti, ali i kvalitetnijeg zadovoljavanja najrazličitijih potreba na razini lokalnih zajednica, uključujući osnivanje fondova zajedno sa ZLZ

Kapacitet ZLZ za apsorpiranje fondova EU

Koliko se često ZLZ javljaju na natječaje

- Manji broj ZLZ se javlja na natječaje iz fondova EU, kao što su npr. Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR), Europa za građane (EACEA), natječaji IPA, uključujući i prekogranične projekte s Mađarskom i Srbijom te Mladi na djelu (Youth in Action)
- Projekti se podnose samostalno i u partnerstvu te je otprilike polovina podnesenih projekata odobrena
- Projektima su pokrivena sljedeća područja: teme vezane uz informiranje o EU, projekti za mlade, socijalne inovacije, zapošljavanje, demokratizacija

Kapaciteti ZLZ za pisanje projekata za fondove EU

- Različite su razine znanja i iskustva ZLZ u pripremi projekata za fondove EU, za one u okviru IPA, a pogotovo za strukturne fondove; samo nekoliko zaklada ima dostatne kapacitete, dok dio njih kapacitete procjenjuje čak kao loše i nedovoljne

Filantropija u fondovima EU

- Do sada kroz fondove EU uglavnom nije bilo mogućnosti dobiti sredstva za razvoj filantropije, osim za jedan segment – volonterstvo; teme pojedinih natječaja su tako postavljene da filantropija kao takva nije u fokusu
- Mogućnost *sub-grantinga* je bila moguća samo u okviru nekoliko natječaja i to za male potpore
- Kroz programe EU tek treba razviti modele koji će omogućiti i osnažiti razvoj filantropije, posebice na lokalnim razinama - prema raspoloživim informacijama, Ured za udruge predložit će projekt za razvoj filantropije u sljedećem programskom razdoblju 2014.-2020., koji bi se financirao kroz Europski socijalni fond

- Za sada, prema raspoloživim informacijama, nije najavljena mogućnost *sub-grantinga* kroz projekte koji se predlažu za sljedeće programsko razdoblje, iako bi takva mogućnost bila poželjna
- ZLZ bi trebalo uključiti u strukturu za međufinanciranje projekata koje provode OCD-i, financiranih iz fondova EU, putem posebnih fondova za tu namjenu koje bi trebalo uspostaviti (npr. zajednički bi ih mogle osnivati JL(R)S i Nacionalna zaklada) zbog održivosti financiranja projekata u lokalnim sredinama

Važnost postojanja ZLZ za manje organizacije civilnog društva u ruralnim područjima

- U ruralnim prostorima, koji su suočeni s nizom problema, od depopulacije, odlaska mladih i većinom staračkih domaćinstava do nedostatka gospodarskih aktivnosti, ZLZ mogu svojim djelovanjem okupiti postojeće vitalne snage, potaknuti udruživanje i provođenje aktivnosti za dobrobit tih ruralnih zajednica
- Dosadašnje iskustvo u ruralnim područjima gdje djeluju ZLZ pokazalo je da one potiču i pridonose održivom razvoju lokalne zajednice: rješavanju konkretnih problema i ujedno jačanju zauzetosti građana za rješavanje problema u svojoj zajednici, uključivanju većeg broja građana i na taj način korištenju potencijala svih sektora, osnaživanju lokalnih snaga i suradnje za smanjenje društvene isključenosti pojedinih grupa i poboljšanje kvalitete života
- ZLZ dodjeljuju male potpore lokalnim udrugama za rješavanje konkretnih problema, koje na taj način stječu iskustvo u pisanju i provođenju projekata, pridonose zajednici, uključuju različite dionike te na taj način jačaju socijalni kapital i samosvijest o mogućnosti promjena na bolje vlastitim snagama
- U tom kontekstu poželjno je osnivanje većeg broja ZLZ u ruralnim područjima (koja obuhvaćaju preko 92% teritorija Hrvatske). Nažalost, u većini tih područja nema lokalnih kapaciteta i preduvjeta za razvoj ZLZ-a; proces mora biti potaknut, promoviran i dugoročno podržan s nacionalne razine (u skladu s ciljevima i mjerama Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva).

Primjeri iz prakse

U nastavku su navedena dva različita primjera iz Hrvatske, koja pokazuju dva moguća pristupa ideji osnivanja ZLZ. Jedan pristup ne isključuje drugi. Zakladu Runovići, prvu ZLZ u Hrvatskoj, osnovao je veći broj osoba porijeklom iz tog kraja, koji su dali novac za osnovnu imovinu. U drugom slučaju, ZLZ je osnovao bogat čovjek, koji je veći dio svoje osobne imovine ostavio prije utemeljenoj Zakladi "Marijan Filipović".

Prilikom poticanja filantropije u lokalnim zajednicama može se, stoga, usmjeriti i na one stanovnike koji imaju značajnije bogatstvo, ali i na tzv. "male ljude", koji manjim donacijama, ali zahvaljujući većem broju, također mogu napraviti promjenu.

1. Zaklada Runovići

Lokacija	Runovići
Tko je sudjelovao?	Osnivanje Zaklade Runovići, kao zaklade lokalne zajednice, usko je povezano s tradicijom samoorganizacije i solidarnosti te osjećaja pripadanja u ovom mjestu koje broji oko 2.000 stanovnika. Početkom Domovinskog rata ova je solidarnost dodatno dobila na značenju. U razgovorima viđenih Runovićana u Zagrebu o pomoći razvoju rodnog mjesta, prihvaćena je ideja osnivanja zaklade. Poslije informacije u listu Runovići, koji izlazi dva puta godišnje i razgovora s predstavnicima relevantnih dionika: lokalnog župnika, ravnatelja škole i drugih uglednih Runovićana, osnovana je Zaklada Runovići 2000. godine. Osnivači, 50 Runovićana, dali su novac za osnovnu imovinu Zaklade.
Opis problema	Osnovni problem koji je bio pred očima svih dionika kako prikupiti sredstva od bolje stojećih Runovićana i pomoći rješavanju važnih socijalnih, obrazovnih i ekoloških problema u Runovićima. Problemi se otkrivaju razgovorima koji se redovito dva puta održavaju u Runovićima i u drugim mjestima, osobito u Zagrebu. Problemi se saznaju od župnika, ravnatelja škole i lokalnih udruga. U novije vrijeme o problemima i prioritetima Zaklade raspravlja se i na web stranici www.runovici.hr.
Ciljevi	Cilj Zaklade Runovići je poticanje i podupiranje aktivnosti koje doprinose razvoju Runovića te povezivanju i angažiranju Runovićana na zajedničkim programima. Zaklade potiče, organizira i podupire: - Programe unapređenja kvalitete življenja, a posebno programe socijalne i zdravstvene zaštite; - Solidarnost i uzajamno ispomaganje među Runovićanima, ma gdje živjeli; - Socijalno ugrožene te nadarene učenike i studente; - Uključivanje mladeži u kulturne, sportske i socijalne aktivnosti; - Dodatne obrazovne programe u Osnovnoj školi Runovići; kulturne programe i istraživanja povijesti Runovića; - Tiskanje knjiga i publikacija o Runovićima; - Očuvanje okoliša, posebno rijeke Vrljike.

Implementacija akcije "korak po korak"	Napravljen je letak zaklade i dostavljen svim Runovićanima u zemlji i svijetu. Zaklada je ustanovila stalni dio programa kojim se prakticira pomoć socijalno ugroženim obiteljima, pomoć socijalno ugroženoj djeci te redovito godišnje nagrađivanje najboljih učenika u osnovnoj školi Runovići. Zaklada pomaže i sportske udruge te kulturno umjetničko društvo Novae. Zaklada je opremila kompjutersku radionicu u Osnovnoj školi Runović, sagradila je obiteljsku kuću jednoj siromašnoj obitelji, napravila je spomenutu internetsku stranicu te organizirala e-glasnik Runovička kronika. Zaklada je pokrenula više istraživanja o kulturnom i povijesnom nasljeđu Runovića. Valja istaknuti opsežno istraživanje o prekomorskim migracijama koje se planira objaviti kao knjigu. Zaklada je organizirala i više tribina i predavanja o različitim temama. U suradnji s udrugom Suncokret organizirala je program uključivanja mladih u lokalnu zajednicu. Zaklada je organizirala više akcija čišćenja okoliša. Zaklada je zamolila slikara Matiju Pokrivku koji je oslikao neke motive Runovića. Zaklada je umnožila ove slike, prodavala ih i na taj način prikupljala sredstva. Jedan domaći akademski slikar darovao je sliku koja je umnožena i prodavana kao prihod Zaklade.
Rezultati Postignuća	Zaklada je prepoznata kao važan dionik lokalnog života. Ostvarena je suradnja sa svim drugim relevantnim dionicima. Postoji iskustvo samoorganizacije u općekorisne svrhe i mogućnosti prikupljanja novčanih sredstava za podmirenje lokalnih potreba. Socijalni, obrazovni, sportski, ekološki i internetski programi koje Zaklada podupire sve su prisutniji u zajednici. Zaklada je mobilizirala ogromni socijalni kapital koji može biti pogodnom osnovom mobilizacije dodatnih resursa i izgradnje općeg dobra. Dio imućnih Runovićana spreman je dati ozbiljna sredstva Zakladi.
Problemi koji su se pojavili? Naučena lekcija	Glavni problem je ograničeno vrijeme kojeg imaju osobe koje su u Upravnom odboru Zaklade. Potrebno je dosta vremena kako bi se razgovaralo sa svim mogućim donatorima i zainteresiranim osobama. Drugi problem je povezan uz potrebu stalnog povremenog rada kompetentne osobe koja bi provodila programe i surađivala s donatorima. Potrebno je stalno surađivati s predstavnicima općine i lokalnih dionika koji trebaju biti poticatelji aktivnosti. Potrebe se trebaju prepoznavati odozdo. Nužno je da Zaklada surađuje s drugim mjestima u ostvarivanu važnih programa zaštite okoliša. Značajni program razvoja zaklada lokalnih zajednica u Hrvatskoj treba poduprijeti država. Npr. za prikupljenih 100.000 kuna država bi trebala dati 75.000 kuna od čega bi 60% trebalo ići u imovinu zaklade. Ovaj primjer pokazuje da je u Hrvatskoj moguće razvijati lokalnu filantropiju i

	civilno društvo koje je ukorijenjeno u lokalnim potrebama i koje ima lokalni identitet. Ključno pitanje je građanski kapital uglednih sugrađana koji mogu pokrenuti ovakvu inicijativu u suradnji s lokalnim dionicima.
Financiranje	Sredstva - donacije Runovićana, tvrtki u njihovom vlasništvu te projekt Suncokreta i jedna donacija Kanadskog veleposlanstva u Zagrebu.
Kontakt	Milan Babić, upravitelj Zaklade, 21261 Runovići Gojko Bežovan, član Upravnog odbora Zaklade, ceraneo@zg.htnet.hr

Tekst priredio: Gojko Bežovan

2. Zaklada "Marijan Filipović"

Večernji list, 02.12.2012

Piše: Elena Čuljat/VLM, Petar Grubišić

Tajkun s dušom - Marijan Filipović zahvaljuje kraju u koji je došao sa 17 godina Kralj drvne industrije imovinu daruje gradu u kojem živi 60 godina

– Donio sam odluku da veći dio svoje osobne imovine ostavljam prije utemeljenoj Zakladi "Marijan Filipović". Sve što sam sa svojim suradnicima stekao u prošlih 60 godina, želim vratiti stanovnicima čabarskoga kraja putem zaklade kao funkcionalne i kao poduzetničke organizacije čija će dobit biti korištena u razvoju ovog kraja. Vjerujem da će moja djeca i njihovi nasljednici biti ponosni na ovaj moj čin, jer će oni prije biti namireni primjerenom otpremninom koju zaslužuju i s kojom će u budućnosti moći pronaći svoj put i ostvariti svoje osobne i poslovne ciljeve – rekao je sedamdesetogodišnji poduzetnik Marijan Filipović, ostavljajući najveći dio svog bogatstva čabarskom kraju u kojemu je živio i radio šezdeset godina.

Sreća je u dijeljenju

Najveći čabarski poduzetnik i dobrotvor Marijan Filipović istaknuo je kako se vrijednost njegova zaklade ne može umanjivati, nego samo povećavati. Uvjeren je da će ljudi koji budu njome upravljali stvoriti nove vrijednosti i Zakladu podići na puno veću razinu. Objašnjavajući razloge zbog čega je svoje bogatstvo ostavio ljudima i kraju u koji je došao prije 60 godina kao 17-godišnji mladić iz Bosne, Filipović je rekao: "Svatko čini kako je odlučio u svome srcu. Ja sam tako odlučio jer me to usređuje. Smatram da je najveća sreća u dijeljenju jer ono što je moje, mogu darovati i drugima dati, a da nikoga time nisam oštetio."

Marijan Filipović je najbogatiji poduzetnik Gorskoga kotara, a sigurno se ubraja među pedeset najbogatijih Hrvata. Ovaj je bosanski Hrvat kao 17-godišnjak 15. kolovoza 1952. godine, sa tri konja samaraša, došao iz rodnog Travnika u Čabar u potrazi za poslom.

– Sedam punih dana putovao sam pješice iz Travnika do Gorskoga kotara. Dok su ostali na leđima nosili drva iz šume, ja sam sa svojim konjima iznosio po pola metra drva. Dobro sam zarađivao, a za samo dvije godine rada, nabavio sam 60 konja samaraša s kojima sam razvijao posao – ispričao je Filipović bezbroj puta svoju životnu priču.

Zaradu je ulagao u posao pa je prvi kupio traktore i građevinsku mehanizaciju kojima je zamijenio konje samaraše.

Privatizacija gotovim novcem

Najveći poslovni bum Marijan Filipović je napravio 1993. kad je u privatizaciji kupio tvrtku Goranprodukt iz Čabra za 12 milijuna maraka. To je bila jedna od najuspješnijih privatizacija, jer je Filipović tvrtku platio gotovim novcem. Nitko u poduzeću nije dobio otkaz, a Filipović je zapošljavao mlade i obrazovane ljude te ulagao u modernizaciju pogona. Izvezio je u Njemačku. Više od 50 posto Čabrana radilo je kod njega, a u cijeloj Hrvatskoj zapošljavao je oko 600 ljudi te još toliko u BiH.

Marijan Filipović nikada nije krio svoje bogatstvo. Među prvima je kupio privatni helikopter, ali nikada nije živio životom raskalašenog tajkuna, nego skromnog poslovnog čovjeka koji je pazio na što troši novac. Za 11 milijuna eura kupio je poduzeće Hoteli Njivice. Nakon tri godine njegova upravljanja ti hoteli vrijedili su najmanje 50 milijuna eura.

Prije nekoliko godina Marijan Filipović upravljanje tvrtkom prepustio je sinu Marinu, ali ga je nedavno smijenio, jer nije bio vješt u vođenju poslova. Kad je u pitanju posao, Filipović nema emocija ni prema kome pa ni prema sinu, ali ih je pokazao kad je najveći dio svoje osobne imovine ostavio čabarskom kraju i ljudima s kojima je proveo šest desetljeća života.

Dva izleta u politiku

Marijan Filipović osim poduzetničke imao je i političku karijeru. Na prvim demokratskim izborima bio je nositelj liste HDZ-a u Čabru, a prije desetak godina izašao je na lokalne izbore kao nezavisni kandidat i postao gradonačelnik. Svoju načelničku plaću darovao je udruzi čabarskih umirovljenika.

Imovina vrijedna 50 milijuna eura

Prije desetak godina njegova se imovina procjenjivala na 50 milijuna eura i po njoj je pripadao među desetak najbogatijih Hrvata. Njegov Fininvest sa sjedištem u Čabru najveći je prerađivač drva na bivšem jugoslavenskom području, a osim Hrvatske najviše koncesija na šume imao je u susjednoj Bosni i Hercegovini.

Literatura:

- Bežovan, G.: Mogućnosti razvoja zaklada lokalnih zajednica i njihove aktivnosti u proizvodnji javnih dobara u Hrvatskoj, Računovodstvo i financije br.8, 1997.
- Bežovan, G., Dika, M., Ivanović, M.: Zaklade: djelatnosti i osnivanje, CERANEO, 1999.
- Bežovan, G.: Civilno društvo, Zagreb, Nakladni zavod Globus, 2004.
- Bežovan, G., Ivanović M.: Razvoj civilnog društva u Hrvatskoj, Program UN-a za razvoj, 2006.
- Europski socijalni fond i podrška udrugama, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, 2012.
- Filantropija u zajednicama Srednje i Istočne Europe, ODRAZ – Održivi razvoj zajednice, 2001.
- Ganibegović, M.: Fondacije građana, Odgovor na probleme lokalne zajednice?, Međunarodni komitet za pomoć BiH, 2004.
- Hodgson, J., Knight, B.: The emergence of community foundations as a new development paradigm, Global Fund for Community Foundations, 2010.
- Knight, B.: The value of community philanthropy, Results of a consultation, Aga Khan Foundation USA / Mott Foundation, 2012.
- Malombe, J.: Community Development Foundations - Emerging Partnership, The World Bank, 2000.
- Miličić, A.: Povijest i uloga zaklada u Hrvatskoj, diplomski rad, 1997.
- Miković, D.: Zaklade i filantropija u Hrvatskoj, AED CroNGO Program, 2003.
- Pavić-Rogošić, L., Kunović, K.: Mogućnosti razvoja zaklada lokalnih zajednica u Hrvatskoj: Studija, ODRAZ - Održivi razvoj zajednice, 2004.
- Policy and Action Group LTD, Institute for Public Affairs, Feasibility Study on Establishing Community Foundations in Four Polish Cities, DemNET, AED, Varšava 1998.
- Različiti autori: Find out about the fund – the Visegrad tradition, of individual philanthropy, The Academy for the Development of Philanthropy in Poland, 2012.
- Vodič kroz fondove Europske unije, Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, 2005.
- Zrinščak, S., Izgradnja povoljnijeg okvira za razvoj zakladništva u Hrvatskoj, Revija za socijalnu politiku, Svezak 8, Br. 3, 2001.
- Zakon o zakladama i fundacijama, Narodne novine br. 36/95 i 64/01

Internetske stranice:

- <http://www.filantropia.org.pl/english.html>
- <http://viafoundation.org/>
- <http://www.alliancemagazine.org/en/content/government-contract-proves-undoing-slovak-community-foundation>
- <http://www.fundatiacomunitaracluj.ro/index.php?limba=en>
- <http://www.communityfoundations.org.uk/>
- <http://desenhografico.com.br/wings/cfbenchmarking/default.asp?content=home>
- <http://www.globalfundcommunityfoundations.org/>
- <http://www.cpf.sk/en/>
- <http://www.efc.be/Pages/default.aspx>
- <http://zaklada.civilnodrustvo.hr/>
- <http://www.uzuvrh.hr>
- <http://www.appluprava.hr/RegistarZaklada/faces/WEB-INF/pages/searchForm.jsp>

Popis ZLZ i onih s elementima ZLZ prema Registru zaklada

Br.	Naziv zaklade	Teritorijalni obuhvat	Područje rada	Sjedište	Kontakt	Internetska stranica	Osnivač(i)	Upravitelj(ica)
1.	„Slagalice“ - zaklada za razvoj lokalne zajednice	Grad Osijek i šire područje Slavonije i Baranje	Unaprjeđenje kvalitete života promoviranjem multikulturalnosti, socijalne i ekonomske stabilnosti, razvoja socijalnog kapitala, građanskog aktivizma i očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti	Hrvatske Republike 26 31000 Osijek	Tel/fax: 031/213 255 info@zaklada-slagalice.hr branka.kaselj@zaklada-slagalice.hr	http://www.zaklada-slagalice.hr/	Centar za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek OGI - Organizacija za građanske inicijative, Osijek	Branka Kaselj
2.	Zaklada Kajo Dadić	Županije: Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska.	Potpora organizacijama civilnog društva i programima međusektorske suradnje, pružanje pomoći učenicima i studentima.	Osječka 16 21 000 Split	tel. 021/782-974 faks: 021/782-975 info@zaklada-dadic.hr	http://zaklada-dadic.hr/	Udruga MI, Split	Edi Žitnik
3.	Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva	Istarska županija	Unaprjeđenje života u lokalnoj zajednici filantropija, volonterstvo i razvoj demokratskog društva	Riva 8 Pula	Tel. 0 52 /212-938 Fax. 052 /351-511 e-mail: zaklada@civilnodrustvo-istra.hr upraviteljica@civilnodrustvo-istra.hr	http://www.civilnodrustvo-istra.hr/	Istarska županija	Kristina Bulešić Stanojević
4.	Zaklada Runovići	Runovići	Kvaliteta života; razvoj mjesta	Trg fra Mije Runovića bb 21261 Runović				Milan Babić

Br.	Naziv zaklade	Teritorijalni obuhvat	Područje rada	Sjedište	Kontakt	Internetska stranica	Osnivač(i)	Upravitelj(ica)
5.	Regionalna zaklada za lokalni razvoj "Zamah"	Središnja i sjeverna Hrvatska; županije: Zagrebačka Krapinsko-zagorska Sisačko-moslavačka Karlovačka Bjelovarsko-bilogorska Koprivničko-križevačka Varaždinska Međimurska Grad Zagreb	Promicanje razvoja zapostavljenih i ruralnih krajeva, volonterizam i uključenost građana u rješavanju problema zajednica.	Svačićev trg 3 10000 Zagreb	tel: 01/3646-237; 01/5533-474 zamah@zamah.hr	http://www.zamah.hr	Zaposlenici udruge Centar za civilne inicijative (CCI) iz Zagreba: Milan Medić, Mladen Djurkinjak, Mirela Despotović i Drago Vručinić i Davor Bončina, United Nations Development Program (UNDP) u Hrvatskoj.	Drago Vručinić
6.	Zaklada Partneri u dobru	Republika Hrvatska	Pružanje financijske i druge pomoći djeci	Trg Nikole Šubića Zrinskog 1 Zagreb	Tel: +385 1 3703 088 Fax: +385 1 3703 092 info@partneriudobru.hr	http://www.partneriudobru.hr		Renata Ćurković
7.	Zaklada „Blaga djela“	Grad Dubrovnik	Socijalna skrb	Kovačka 1 Dubrovnik	tel/fax: 020 321 606 E-mail: zaklada.blaga.djela@du.t-com.hr	http://www.zaklada-blaga-djela.hr/	Grad Dubrovnik	Nikola Obuljen
8.	Zaklada „Zajednički put“	Grad Zagreb	Skrb o starijim i nemoćnim osobama	Miljackina 42 a Zagreb	tel.: 01 77 898 90 ; fax.: 01 77 898 93 e-mail: zaklada@zajednickiput.hr	http://www.zajednickiput.hr/	Grad Zagreb	Ines Vrban
9.	Zaklada braće Nikole i Miha Mihanovića	Župa Doli i selo Smokvina	Socijalna skrb	Doli, Ulica ploča bb, Dubrovnik	tel/fax: 020/753-545 mob: 098/936-60-63 e-mail: info@zaklada-mihanovic.hr	http://www.zaklada-mihanovic.hr/	pok. Miho Mihanović (privat.)	Pero Brbora

Br.	Naziv zaklade	Teritorijalni obuhvat	Područje rada	Sjedište	Kontakt	Internetska stranica	Osnivač(i)	Upravitelj(ica)
10.	Zaklada „Iskra“	Sisačko-moslavačka županija	Obrazovanje	Stjepana i Antuna Radića 36 Sisak	http://www.zaklada-iskra.com/kontaktirajte-nas.html	http://www.zaklada-iskra.com/	Sisačko-moslavačka županija	Zoran Vasić
11.	Međimurska zaklada solidarnosti "Katruga"	Međimurska županija	Soc. skrb; zdravstvo	R. Boškovića 2 Čakovec	danica.holcinger@medjimurska-zupanija.hr vesna.mezga@medjimurska-zupanija.hr zupan@medjimurska-zupanija.hr	http://www.medjimurska-zupanija.hr/katruza/vijesti/	Međimurska županija	Matija Posavec
12.	Zaklada za pomoć djeci „Vita“	Varaždinska županija	Zdravstvo; soc. Skrb.	Franjevački trg 7 Varaždin	Telefon: +385 42 390 557, Faks: +385 42 390 553 E-mail: zupan@vzz.hr vita@vzz.hr	http://www.varazdinska-zupanija.hr/index.php/kontaktirajte-nas.html	Varaždinska županija	Predrag Štromar
13.	Zaklada „Karlo Grenc“	Grad Split	Spomenička baština	Obala Hrvatskog narodnog preporoda 10/II, Split	Tel: 021/ 345 001, fax: 362 115 E-mail: Zaklada.karlo.grenc@st.t-com.hr		Karlo Grenc	Karlo Grenc
14.	Osječka akademska zaklada	Grad Osijek	Pomaganje nadarenim studentima	Kneza Trpimira 2b 31000 Osijek	tel 031/224-688 fax 031/224-605 mirta.hanzer@etfos.hr	http://www.etfos.unios.hr/oaz/ https://www.facebook.com/osjeckaakademskazaklada.etfos		Radoslav Galić
15.	Zaklada „Otok Brač – negdje između mora i zvijezda“	Otok Brač	Materijalna i nematerijalna baština	Put Pašika 6 Supetar	robert.barilla@st.t-com.hr	http://www.facebook.com/pages/Zaklada-OTOK-BRA%C4%8C-negdje-izme%C4%91u-mora-i-zvijezda/210071352370897	Robert Barilla	Robert Barilla

Br.	Naziv zaklade	Teritorijalni obuhvat	Područje rada	Sjedište	Kontakt	Internetska stranica	Osnivač(i)	Upravitelj(ica)
17.	Zaklada „Stjepan Antolković-Šimunjek“	Sv. Ivan Zelina	Obrazovanje; socijalna skrb	Sajmišna 6 Sveti Ivan Zelina				Stjepan Antolković
18.	Zaklada „Viktorija“	Sisačko-moslavačka županija	Zdravstvo; socijalna skrb	Stjepana i Antuna Radića 36, Sisak	099 260 6699		Sisačko-moslavačka županija	Đurđica Jurić
19.	Zaklada Bjelovarsko-bilogorske županije	Bjelovarsko-bilogorska županija	Obrazovanje; socijalna skrb; kulturno-umjetnički rad	Dr. Ante Starčevića 8 Bjelovar			Bjelovarsko-bilogorska županija	Ante Rade
20.	Zaklada Marijan Filipović	Grad Čabar	Obrazovanje; socijalna skrb	I. G. Kovačića 24 Čabar			Marijan Filipović	Marijan Filipović
21.	Zaklada solidarnosti Grada Varaždina	Grad Varaždin	Obrazovanje; soc. Skrb	Trg kralja Tomislava 1 Varaždin			Grad Varaždin	Darinka Hajduk-Vučić
22.	Zaklada Sv. Marije-Mljet	Otok Sv. Marija	Očuvanje otoka Sv. Marija	Otok Sv. Marije bb Goveđari			Privatno - crkvena	Bernardo Pleše
23.	Zaklada za zaštitu i razvoj podsljemenskog kraja	Podsljemenska zona	Kvaliteta života; zaštita baštine	Kulmerska 19 Zagreb	Telefon:01/4662-660 Fax: 01/4662-661	http://podsljeme.com/	Željko Ivančević (Privatna)	Željko Ivančević
24.	Zaklada "Anton Cetin"	Grad Čazma	Obrazovanje	Trg Čazmanskog kaptola 13 Čazma	grad.cazma@bj.t-com.hr		Grad Čazma	
25.	Zaklada Antun Miloslavić - Postranje	Župa Dubrovačka	Kvaliteta života	Dr. Ante Starčevića bb Mlini				Antun Jakobišić
26.	Zaklada „Dr. Cvito Fisković“	Orebić	Očuvanje tradicije i baštine	Trg Mimbela 7, Orebić				Igor Šipić

Br.	Naziv zaklade	Teritorijalni obuhvat	Područje rada	Sjedište	Kontakt	Internetska stranica	Osnivač(i)	Upravitelj(ica)
27.	Zaklada Grada Virovitice	Grad Virovitica	Obrazovanje; zdravstvo; soc. skrb	Trg kralja Tomislava 6 Virovitica	033/725 980 grad@virovitica.hr	http://zaklada-virovitica.hr/	Grad Virovitica	Miroslava Vodopić
28.	Obrazovna zaklada „Bernard Čatić“	Grad Zagreb	Obrazovanje	Zagorska 27 Zagreb				Mato Čatić
29.	Puntarska zaklada za starije i nemoćne osobe	Punat i Stara Baška	Kvaliteta života; građanski aktivizam	Novi put 2 Punat			Općina Punat	Renata Klepac
30.	Međimurska zaklada za obrazovanje Dr. Vinko Žganec	Međimurska županija	Obrazovanje	R. Boškovića 2 Čakovec	zupan@medjimurska-zupanija.hr		Međimurska županija	
31.	Zaklada za očuvanje i obnovu ruralne baštine Istre	Istarska županija	Očuvanje ruralne baštine	Trgovačka 1 Vodnjan	Tel:052/372-190 Fax: 052/372-191		Istarska županija	Josip Zidarić
32.	Zaklada Rotary kluba Osijek		Pomaganje ljudima koji su u potrebi	Vukovarska 215 Osijek		http://www.rotary-osijek.hr/hr/Zaklada.aspx		Vladimir Šilović
33.	Zaklada za razvoj obrtništva	Koprivničko-križevačka županije	Promicanje i razvoj obrtništva na	Trašćice 19 Koprivnica	zupan@kckzz.hr vladimir.sadek@kckzz.hr			Jasmina Markota
34.	MAGLITE zaklada	Područje Jadrana	Ekonomsko oživljavanja, zaštita okoliša	Sunčana obala 33 22232 Zlarin				Anthony Maglica